

lluc

setembre-octubre 79

n.º 687

50 pts.

**EL TEATRE INFANTIL
A MALLORCA**

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES

LLUC

SETEMBRE
OCTUBRE 79

LLUC

Revista bimestral, n.º 687

Any LIX

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà

Caps de Redacció: Josep M. Llopart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 300 ptes. anuals

Estranger: 350 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 **EDITORIAL: Davant l'Estatut, amb realisme.**

En aquest any internacional del nin dedicam la capçalera d'aquest número al teatre infantil: història, actualitat, perspectives.

3 Gabriel Janer Manila: **El teatre infantil a Mallorca (Apunts per a la història)**. Un assaig prou interessant sobre el que ha estat el teatre per a nins a la nostra illa en els darrers anys.

9 **La pantomima: un llenguatge molt prop del nin**, per Pere Noguera.

10 **«Cucorba»**. **L'alegria també és revolucionària**. De les diverses facetes i peripècies d'aquest grup de teatre infantil ens en parla Francesc Aguiló.

14 Tomeu Mestre: **Quant d'estornells fan un esbart?** Diàleg interessant amb els components del grup que han format o formen el grup teatral «S'Estornell».

17 **De Drac-Mans a Binixiflat. Conversa amb En Bien Porcel** sobre la seva trajectòria al servei del teatre infantil i els seus projectes, patrocinats per l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA».

18 El poeta Josep Maria Llopart ens presenta els trets característics i fonamentals de **la poesia de Guillem Colom i Ferrà**, mort a Ciutat de Mallorca el propassat mes de juny.

20 **Festes populars de Cultura «POMPEU FABRA» a Mallorca**. Els dies 9-14 d'octubre tingueren lloc a Mallorca aquestes festes, amb gran brillantor, que en anys anteriors havien trespastat altres camins dels Països Catalans. A la memòria de Pompeu Fabra, s'hi uní a Mallorca la de Marian Aguiló i la de Mn. Antoni Maria Alcover. Llegiu-ne la crònica de tots els actes.

21 **Conferències i festa popular a les festes «Pompeu Fabra»**. Ressenya del que va patrocinar l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA».

22 Joan Miralles, en l'avinentsa del 25 aniversari de la mort d'un gran patriota i autor de teatre, Pere Capellà (Mingo Revulgo) publica una llarga conversa amb la seva muller. **En homenatge a Pere Capellà i Roca (1907-1954)**.

26 Lluís Sorribes i Mas ens parla de l'escola «Miramar» de Barcelona en el centenari del naixement del Dr. Josep Estalella: **D'una presència i d'una aportació mallorquina**.

28 Manuel Soler Palà a la secció habitual L'ESGLÉSIA NOSTRA fa la crònica i el balanç de la setmana de setembre per a la planificació pastoral de la nostra diòcesi en el curs que hem començat: **Anàlisi i propòsits per a un nou curs**. (10-14 setembre).

30 **Un homenatge montuïrer als cossiers i al mestre fabioler Joan «Niu»**. Llegiu una presentació-crònica d'aquest homenatge, escrita per Rafel Horrach i el parlament que hi féu Joan Miralles, dia 14 d'octubre.

31 **CORREU: «Lluc» i el PSM**, carta oberta de P. Llabrés.

Davant l'Estatut, amb realisme

editorial

Finalment Catalunya-Principat i el País Basc tenen Estatut. Un Estatut limitat, esquifit, farcit de possibles trampes, però que en definitiva pot ésser una eina útil per anar redreçant el país.

El percentatge de vots afirmatius es prou ample perquè puguem afirmar que Catalunya-Principat i el País Basc volen l'autonomia. Tot i així la quantitat considerable d'abstencions —sobretot a Catalunya— fa que hàgim de descartar tota casta de triomfalismes i tractar d'analitzar la realitat tal com és.

No hi ha dubte que un petit percentatge d'aquesta abstenció, l'hem d'atribuir a certs independentismes radicals que, amb més bona fe que visió clara de la realitat, propugnaven que la gent no anàs a votar.

Un altre petit percentatge, el podem atribuir a les condicions metereològiques desfavorables. Però no podem dubtar ni un moment que la immensa majoria de les abstencions corresponen al menfotisme ambient. Un menfotisme que la classe política no ha tingut en compte però que ara l'hauria d'obligar a replantejar certes tècniques i estratègies.

La gent il·lusionada de fa dos anys que a Mallorca mateix demanava l'autonomia ja no és la gent cansada i desencisada de les darreries de 1979. Cal, per tant, potenciar altra vegada la tasca a nivell de base, retornar les il·lusions i les esperances perdudes.

Aquestes reflexions són greus si les apliquem a Mallorca i a les altres Illes, pensant en

el nostre futur autonòmic. Demanem-nos avui amb el cor damunt la mà, tal com estan les coses i si a Catalunya hi ha hagut un 40 % llarg a l'hora de votar l'Estatut ¿a quines cotes d'abstenció arribaríem nosaltres? Cal, doncs, refer el nostre país començant la casa pels fonaments, informar la gent, fer-li prendre consciència lúcida del seu passat i del seu futur: aquesta gent que és, en definitiva, la que haurà d'acudir a les urnes. I no hi acudirà si no li tornam, entre tots, aquella il·lusió i aquella fe de futur que esclataren als carrers de Ciutat dia 29 d'octubre de 1977. Vet aquí un tema de reflexió que oferim a les nostres forces polítiques perquè aquestes, al capdavall, són les responsables del procés autonòmic. Que pensin que per damunt del joc polític dels partits, hi ha una realitat que cal respectar, promoure, enfortir: el poble de les Illes. Per això, deixant de banda protagonismes —que sempre sonen a oportunisme i a electoralisme—, que facin que les entitats cíviques i culturals, que les forces polítiques sense exclusions arbitràries, participin de veres en la redacció de l'Estatut: amb seny, realisme, també amb la pressa d'oferir aviat al nostre poble un text que faci delict de votar.

Si les nostres forces polítiques no assumeixen aquesta visió i aquesta responsabilitat, podríem perdre un altre cop el tren de la història.

Gabriel Janer Manila

El teatre infantil a Mallorca

(Apunts per a la Història)

INTRODUCCIÓ

El teatre per a nins, el teatre que es representa per tal que siguin els nins els principals espectadors, és una pràctica artística contemporània, gairebé dels nostres dies. Amb el creixement de la preocupació pels problemes que plantetja l'educació, sorgeix —en un intent de fer-ne de l'espectacle teatral un instrument educatiu, una pràctica artística capaç de comunicar pels camins de l'emoció estètica un sentiment de plaer i una actitud de crítica— un teatre nou compromès amb la vella tradició de la festa teatral.

Es tracta d'un teatre capaç d'abandonar els esquemes que l'han mantingut subjecte a la rigidesa del text escrit i que cerca en la tradició de la festa popular l'estructura fonamental de l'espectacle. Un espectacle fet col·lectivament, capaç d'integrar les formes més antigues de comicitat popular i de comprendre els vells llenguatges de la gresca, tot establint una comunicació eficaç i entranyable a partir de l'exercici de la imaginació.

Aquest teatre nou —potser tan vell com l'home— sorgeix a Mallorca amb els anys setanta. Es tracta d'un moviment d'investigació i de recerca que es desenvolupa mimèticament al ritme del teatre que es representa a Catalunya «per a nois i noies», concretament als cicles de teatre Cavall Fort. En la base d'aquest ressorgiment, hi trobaríem els contactes dels mallorquins que acudeixen, encara que només ics de passada, a les representacions del teatre Roma i estableixen connexions amb la gent del Principat preocupada pels quefers d'un teatre viu, compromès amb la realitat a partir de la festa, capaç de comunicar als nins —i als adults, car és un teatre que vol ser per tothom— l'afany de veure la vida amb els ulls de la imaginació i de la crítica. Un altre punt de contacte amb la gent que es plantejava aquest teatre a Catalunya es va produir a través dels mestres de les Illes que acudiren a les primeres escoles d'estiu de Rosa Sensat, la primera de les quals tingué lloc durant l'estiu de 1966. Aquells mestres inquietos que participaven d'un moviment pedagògic que es plantejava bàsicament la recuperació de l'escola catalana se n'adonaren de la importància educativa de l'espectacle teatral, en contacte amb els grups i amb la gent d'aquests grups que acudia —com era el cas de Francesc Nello— a les escoles d'estiu a donar-hi cursets d'expressió dinàmica o per explicar les seves experiències més recents.

Tots aquests afanys es concretaren en una pràctica teatral que dugueren a terme els estudiants de l'Escola Normal de Ciutat de Mallorca sota la coordinació d'Encarnació Viñas, durant els cursos 68-69, 69-70 i 70-71 (1).

S'Estornell enllesteix el muntatge de «Tronafort» i «Botadevi» a sa fàbrica de Sa Calatrava

Durant el curs 68-69 varen representar l'escenificació que Maria Aurèlia Capmany havia fet de TIRANT LO BLANC i que l'editorial Moll havia publicat en la seva reempresa col·lecció Raixa (2). Després, es representaren L'AMOR DE LES TRES TARCNGES de Jaume Vidal Alcover, una versió escènica de la rondalla popular recollida p'En Jordi des Recó, durant el curs 69-70 i EL METGE A GARROTALES de Molière, en versió catalana de F. Nello, durant el curs 70-71.

Alguns d'aquells estudiants que havien pres part en les representacions de l'Escola Normal, acabats els estudis intentaren organitzar novament, als seus pobles d'origen o als pobles on havien anat a treballar, una sèrie de muntatges teatrals a imatge i semblança dels que havien tingut l'oportunitat de dur a terme a l'Escola durant els anys de formació.

Exerciren també la seva influència les escoles d'estiu que des de l'any 1968 tingueren a Mallorca una vida no gaire esplendorosa (3). A la primera de

(1) Veg. VIÑAS, E. «Sobre una experiència de teatre a l'escola normal». LLUC n.º 602, maig de 1971.

(2) Veg. CAPMANY, M.^aA. «Breu record de tirant el blanc» Raixa, n.º 73. Edit. Moll. Ciutat de Mallorca, 1968.

(3) Veg. BASSA, R. «Les escoles d'estiu a Mallorca 1968-1977» Segones Jornades d'Història de l'educació en els Països Catalans. Ciutat de Mallorca, novembre de 1978.

totes, que tingué lloc al col·legi Lluís Vives funcionant un taller de teresetes i es va representar una versió escènica de L'ABAT DE LA REAL (4), que havia escrit Josep M. Llompart.

Tots aquests intents havien iniciat el camí, potser només això. Però no tardarien gaire a sorgir els primers grups que havien de plantejar-se l'exercici del teatre per a nins des d'una perspectiva nova, oberta a la professionalització, també una mica a imatge i semblança dels grups catalans. Ens trobam als començaments dels anys setanta, en plena eufòria del turisme, car la gallina encara no havia minvat la seva posta. La presa de consciència davant una situació política que hom considera injusta comença a prendre força. És en aquest context que ha de situar-se l'origen del teatre per a nins a Mallorca. És un temps en què coincideix amb l'inconformisme i la preocupació pels problemes educatius. Els que iniciaren la tasca d'aquest teatre es varen comprometre en la recuperació del joc de vincular-se amb la realitat de la vida pels camins de la festa.

ELS PRECEDENTS

No és fàcil indagar els precedents del teatre per a nins a Mallorca. Durant molts d'anys, les congregacions i les associacions parroquials han organitzat els seus espectacles —quasi sempre amb la intenció de treure doblers— per a un públic heterogeni, integrat tant per adults com per infants. Gràcies a aquestes funcions s'han adobat infinitat de goteres a les esglésies, s'an renovat les bancalades o s'han instal·lat les altaveus de les parròquies. Però en realitat no es tractava d'uns espectacles per a nins. Més aviat era un teatre que representaven els nins per als pares: quadres plàstics i vides de sants, contes

populars freqüentment manipulats per alguna monja que tenia vena d'escriptora i cançons patriòtiques amb banderes i àngels. ¿Qui no ha fet d'àngel, en aquesta terra, a l'espectacle teatral del convent? També, les comèdies unisexuales de la «Galeria Salesiana», drames històrics i sainets en castellà, generalment sobre els equívocs d'un sord que capgira tot quant li diuen o sobre les bajanades d'una criada que, vinguda del poble, no acaba d'avesar-se als usos i costums de la ciutat.

Al marge d'aquest teatre, en perdura un altre de molt vell que molt sovint desborda l'espai limitat de l'escenari. És un teatre per a tothom, per a grans i petits, car els nins no formen en les comunitats tradicionals —i la nostra ho ha estat fins fa molts pocs anys— una entitat a part. Em referesc a les vides de sants representades enmig de les places, altre temps lligades a la vida dels gremis, al cant de la Sibilla, a l'Adoració dels Reis d'Orient, al Davallament, als combats entre moros i cristians i als carros triomfals, a la festa d'En Carnestortes (Carnestoltes) i a les danses gairebé rituals d'Els Cossiers, d'Els Cavalliers i de les Agües. Es tracta de representacions comunitàries, lligades quasi sempre a la festa popular. És un teatre del poble que ofereix models d'identificació i d'escarni als qui conformen el poble: nins i grans.

Per això, no ens ha d'estranyar que el teatre pensat per esser representat bàsicament davant un públic constituït per infants no sorgeix a Mallorca fins als començaments dels anys setanta, quan aquell món rural que no distingia entre nins i adults a l'hora d'organitzar els seus espectacles i les seves festes comença a caure definitivament en crisi. Per altra banda, la consideració de la infància com un grup especial, la naturalesa del qual ha d'esser respectada i atesa, és un fenomen modern i urbà. En realitat, és una conseqüència del paidocentrisme pedagògic. Hom ha arribat a creure que la finalitat de l'educació és el creixement del potencial natural del nin i la salvaguarda del seu impuls vital, que no necessita cap altra cosa més que se'l proveesqui tant dels estímuls com dels mitjans necessaris per arribar a bon port.

Es tracta, per tant, d'un acte de fe en la naturalesa humana i per això cal crear una atmosfera adequada per tal d'atendre les exigències de desenvolupament del nin. Aquest nou teatre es planteja aquest problema pels camins de la imaginació i de la farsa, pels camins de la festa. En definitiva, pels camins de l'art. Aquesta connotació l'ha portat vers la recuperació d'una de les dimensions més importants d'aquell vell teatre: vers la possibilitat de convertir-se novament en un teatre per a tots. En un teatre que sap fer de la representació un instrument pedagògic que contribueix a la formació i al creixement de la personalitat dels que hi participen.

EL TEATRE DE TERESETES

També el teatre de teresetes ha tigit a Mallorca una activitat important. Als pobles, els vells se'n recorden encara dels grups de titellaires que hi acudien en les primeres dècades d'aquest segle per a mostrar-hi el seu art per les festes d'estiu o en temps de fires. Solien venir de Catalunya i les representacions tenien lloc per dins les tavernes.

Hi ha hagut també titellaires mallorquins que recorrien els teatres, les tavernes, les escoles i les sales de les associacions recreatives. D'entre aquests vells artistes n'he pogut haver notícia d'En GASPÀR GELABERT, nat a Alaró i mort a Fornalutx, el 1917 a causa del grip. Aquest home treballava a França per temporades d'on va dur les seves teresetes, que eren de fusta, només d'un sol dit i molt elaborades. No actuava als cafès i la gent pagava un velló per veure'l. Cantava i tocava la guitarra i els personat-

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

ges que sortien en la representació eren un senyor, una senyora i dos criats que es pegaven moltes bastonades, perquè —segons m'ha explicat la seva filla— això era la cosa que més divertia a la gent. També, n'ANTONI FAIDEIA COLEA, nascut a Barcelona el 1891 i mort a Lluçmajor el 1970. Vingué a Mallorca el mes de desembre del 1939 amb la finalitat de treballar en una fàbrica de roba i ben prest començà a fer putxinellis. Havia actuat amb Juli Pi (5) i, tot servint-se d'aquella experiència, muntà un teatre ambulat amb el qual acudia a les fires dels pobles, als cafès i als centres culturals. En les seves actuacions utilitzava una llengüeta que es col·locava a la gargamella amb la finalitat de baratar la veu fàcilment. També cantava, acompanyant-se del piano o de guitarra i els personatges que sortien als seus drames o als sainets —que havia après de memòria d'altres titellaires—, eren el Titella Perico, En Barretina, En Tòfol, En Joan, el Dimoni... Li ajudaven un germà seu i un altre home, més tard les seves filles Rosa i Joaquina que, mort el pare, han continuat molt esporàdicament les actuacions (6). Les teresetes eren de fusta per esser manejades amb tres dits (típicament catalanes) i les havia fet ell; també n'havia comprat algunes i d'altres les hi havien regalat amics seus titellaires. Els personatges ballaven, sobretot pasdobles i xotis, torejaven o representaven històries dramàtiques de fills sense ànima i de bandolers.

Un altre titellaire mallorquí prou conegut va esser En JOAN VAQUER de So N'Espanyolet que feia teresetes per les tavernes del seu barri i muntava el teatre amb una cortina que penjava entre dues escales.

EL TEATRE INFANTIL DE LA POSTGUERRA

El teatre per a nins és un teatre essencialment urbà. Sorgeix a les ciutats, car als ambients rurals no es considera la infantesa com un grup separat dels quefers de l'adult. La ciutat és, de fet, més divissòria i tendeix cap a l'especialització.

Durant els anys quaranta, però sobretot durant la dècada dels cinquanta, tingueren lloc a Ciutat una sèrie d'activitats teatrals per a nins que cal considerar en el marc dels condicionaments de la postguerra. Vers el 1945 el **Sindicato Vertical** tenia organitzat un teatre de teresetes en llengua castellana (7) dins la secció d'Educación y Descanso. Hi sortien els personatges tradicionals: el dimoni, el galant, el dolent... i les obres que s'hi representaven solien esser de caire religiós o patriòtic.

L'any 1947, En JOSEP RIBAS PALOU, que era militar d'aviació, portava a terme un programa radiofònic: **Ondas Infantiles**, el dijous horabaixa per Ràdio Mallorca. Aquestes emissions tingueren un gran èxit i això el va dur a organitzar-les al teatre Principal, les tardes dels diumenges, amb la col·laboració de Na CATINA VALLS (8). Les **Tardes Infantiles** començaren la seva trajectòria el 1949 i s'acabaren el 1954 amb el trasllat de Josep Ribas a Badajoz per motius professionals. Als espectacles d'aquestes tardes hi havia teresetes, concursos, generalment solia projectar-se una pel·lícula o hi acudia un «professor» a fer jocs de mans. El teatre de teresetes era desmuntable i això els permetia durant l'estiu traslladar l'espectacle a les festes populars dels barris i dels pobles. L'havia decorat En Pau-Lluís Fornés, que també havia pintat les decoracions i les teresetes que Josep Ribas construïa amb pasta de paper. Treballaven sota el patrocini —però no sota la subvenció— d'Educación y Descanso i la delegación del **Ministerio de Información y Turismo** els imposava el castellà en les seves actuacions al Principal i a la ràdio, però els deixava representar en «mallorquí» alguna de les peces, quan treballaven als barris o a les festes dels pobles. Ells mateixos escrivien els guions per a les teresetes: **La nueva Caperucita Roja**,

Cucorba: «N'Espardenyeta i el rei»

La pesadilla de Rolando, Los tres valientes, «Sa Bruixa Maduixa», etc. També escrigueren alguns textos: En LLUÍS SEGURA: «El príncep estufat» i **El lindó Gorgorote**; En GAERIEL RCSSELLÓ: **El hombrecillo del bosque**, etc.

Entre els anys 1955 i 1956, el **Sindicato Vertical** inaugurarà el seu saló d'actes al carrer de Matías Montero, prop del carrer dels Oms i hi treballà la companyia **Majórica**, que representà **Eran Tres Reyes Azules** de Rodolfo Giménez. Més tard, la mateixa companyia muntà, també per a nins, **Aventuras de Colón** i **Tres en la luna** de Serafi Guiscafré.

EL TEATRE PER A NINS DURANT ELS ANYS SETANTA: ELS GRUPS

En la base del ressorgiment teatral que ha tingut lloc a Mallorca durant els anys setanta, hom ha de situar-hi, principalment, l'activitat de N'ANTONI ROTGER que, tant des del secretariat d'activitats teatrals de l'Obra Cultural Balear com des de la comissió organitzadora de les festes de Sa Calatrava, ha propiciat tant el naixement dels grups mallorquins com la vinguda de grups del Principat de Catalunya i del País Valencià. També, cal reconèixer la funció que ha exercit el teatre de l'Assistència Palmesana, que, en un temps tan difícil per trobar un local no comercial, ha possibilitat les representacions dels grups autòctons i les dels que, vinguts de fora Mallorca, ens oferien les seves experiències.

(4) LLOMPART, Josep M.^a. «L'Abat de la Real» en **Tres rondalles d'En Jordi des Recó**. Edit. Moll. Ciutat de Mallorca, 1979.

(5) Juli Pi és el creador del titella català (per esser mogut amb tres dits de la mà). Va néixer a Barcelona el 1852 i morí, també a Barcelona, el 1920. Treballà en «Els Quatre Gats» i en el «Palacio de la Ilusión», també al teatre «Novedades». Recorria les ciutats i els pobles catalans i tenia muntats espectacles per a nins i per a adults.

(6) Unicament n'han fet quatre, des del 1970 ençà.

(7) Segons la referència que me'n dona En Serafi Guiscafré.

(8) Catina Valls, germana de Cristina i de Joan Valls, primers actors de la Companyia de «teatro regional» Artís, havia estat la primera actriu de la companyia Catina-Estelrich, durant la dictadura de Primo de Rivera i durant la República. Veg., per a més informació, el meu llibre **Implicació social i humana del teatre, biografia apassionada de Cristina Valls**. Dopesa. Barcelona, 1975.

GRUP DE TERESETES

El mes de març de 1973, En JOSEP CÓMEZ i En JOSEP BANYO, fundadors del «Grup de Teresetes» presentaren públicament per primera vegada la seva experiència de titellaires iniciada el 1971 en contacte amb els grups catalans. Dia set de setembre estrenaren el seu primer espectacle per a nins: «Caparrins i caparròts», tot inspirant-se en les rondalles, en els jocs i en les cançons populars. Alguns mesos després estrenaren el muntatge per a adults «Set minuts en la vida d'En Joanet». Per Nadal d'aquell mateix any i al començament del 1974 recorregueren diverses escoles, centres parroquials i cases de cultura: (Lluís Vives, 6 repres.; Escola Nacional de Felanitx, 1 repres.; Farròquia de Santa Catalina, 1 repres.; Farròquia de l'Assumpció de So N'Espanyol, 1 repres.; Escola Nacional de Santanyi, 2 repres.; Casa de Cultura de Sóller, 2 repres.; Escola municipal d'Alaró, 2 repres.; Delegació d'Hisenda, 1 repres. per la festa dels Reis). El mes de març del 74 donaren un curset per a mestres sobre construcció i manipulació de teresetes a Can Tàpara i durant la primavera acudiren al II Festival de Titelles de Barcelona —entre els dies 28 d'abril i 6 de maig—. A Barcelona varen fer-hi vuit representacions i com a conseqüència d'aquesta primera eixida fora de Mallorca decidiren dedicar-se únicament i exclusiva a l'estudi i a la promoció dels titelles. L'estiu del 1974 actuaren a les festes dels pobles i a les barriades: (A Alcúdia, Pollença, Sa Pobla, S'Arracó, Es Rafal, Génova, Sa Vileta, Algaida, Sineu, Pòrtol, Santa Maria del Camí, Montuiri, Forreres, a la guardaria de Son Gotleu i a la Es Xiurell, a Capdepera, Can Picafort, Dèia, etc.). Pel desembre del 74, En Pep Banyo es va separar del grup i s'hi integraren Na SARA LITTENBERG i En TONI CCLL. Però la vida del «Grup de Teresetes» no duraria gaire, a partir d'aquella data.

TERESETES S'ESTORNELL

Iniciat el 1975 p'En MIQUEL FUSTER, Na BARA NADAL i En JOSEP BANYO, varen integrar-s'hi més tard En MIQUEL GELABERT, el març de 1976 i En JOSEP CÓMEZ, el juliol del mateix any. Han treballat a les festes majors dels pobles i dels barris de Ciutat, a les escoles i a S'Hort del Rei, subvencionats per l'Ajuntament, durant l'hivern de 1976. Han acudit al programa infantil de televisió «Terra d'escudella» i actuaren a Ciutat amb motiu dels actes de clausura de l'àmbit de literatura del Congrés de Cultura Catalana, a partir del qual el grup passa a anomenar-se «S'Estornell, (Grup de Teatre)» (9). Havien escollit aquest nom per dues raons: perquè els estornells s'apleguen en esbarts i volen d'un cap a l'altre i perquè a Mallorca hom diu «un estornell» a l'allot espavillat que li agrada jugar sense aturall i fer gresca. Construïen ells mateixos les teresetes i integraren en els seus espectacles («El verd país de la cadenera», «Tronafort i botadevi», «Els Timbalers», etc.) cançons i música, tant com el treball en viu dels actors. Han basat principalment els seus muntatges en els contes populars i han participat en les actuacions del grup, encara que de vegades només per temporades curtes, En Josep M.ª Benaiges, En Toni Coll, N'Asja Shalekamp, En Jean-Jacques Shalekamp, Na Ruth Hull i Na Lali Sogorb. L'any 1975 feren 46 actuacions i el 1976, 72. Actualment, el grup gairebé no existeix. Es proposa sempre la recuperació de la festa, la sàtira i la disbauxa. Els va importar, sobretot, la participació dels nins, el goig de compartir comunitàriament les rialles.

NUSSA

Constituit p'En PLÀCID PÉREZ, N'ANTONIA i Na MARIA MARQUES i En BIEL PORCEL, va néixer després d'un curset de titelles que, el 1975, organit-

LLIBRES D'ACTUALITAT

ALBERTO QUINTANA PEÑUELA, El Sistema Urbano de Mallorca

JOSEP A. ALCOVER, Els Mamífers de les Balears

FRANCESC DE B. MOLL, Diccionari Català-Castellà i Castellà-Català

JAUME CABRÉ, Carn d'olla

MIQUEL ÀNGEL RIERA, La Rara Anatomia dels Centaures

GABRIEL JANER MANILA, Sexe i Cultura a Mallorca: El Cançoner

PERE XAMENA, Història de Mallorca

PERE MOREY, Rondalles pels qui les saben totes

FRANCESC BONAFÈ, Flora de Mallorca, volum III

RAFEL GINARD BAUÇA, Cançoner Popular de Mallorca, vol. I (segona edició)

Distribució: Editorial Moll

Torre de l'Amor, 4, Tel. 22 41 76

Palma

zà l'Obra Cultural Balear. Ha durat dos anys: del 75 al 77 i han actuat a Sóller, Pollença, Son Servera, Mancor de la Vall, Binissalem, Santa Maria del Camí, Sencelles, Petra, Banyalbufar, Deià, Felanitx i a les barriades ciutadanes de Sa Calatrava, Son Roca, Son Cladera, etc. Acudien, a l'hora de planificar els seus espectacles, a l'escenificació de les rondalles i, en un començament, el grup havia agafat el nom del seu primer muntatge: «Es pollastre atrevit».

Donaren també alguns cursets sobre l'art dels titelles al col·legi de La Salle i a Sóller, l'estiu del 1978, quan ja havien abandonat les actuacions.

DRAC-MANS

Creat el mes d'agost de 1977 p'En JOSEP GÓMEZ i En BIEL PORCEL, aquest grup volgué prendre el nom de «drac», d'un que n'havien construït en una festa de carrer, el mes de juny de 1976; i de «mans», perquè són la base del titellaire.

Els seus espectacles de teresetes es fonamenten en les rondalles populars: «N'Espardenyeta», «Es tres germans cabotans», «Sa Rateta», etc. i han fet, també, tallers de titelles i de màscares, exposicions i muntatges audiovisuals sobre la història i la construcció de les teresetes, que orienten tant als nins com als mestres.

El mes de març de 1978 En Pep Gómez abandonà el grup. En Biel Porcel treballà sol durant tot l'estiu, fins que se n'hi afegiren alguns altres. Han treballat dins el programa «La Caixa a les escoles» i a les festes populars. Ells mateixos construeixen els titelles i els decorats. No utilitzen els efectes especials en les seves representacions (llums, instruments, musicals, etc.), i els titelles són de diversos tipus: de quant, d'objectes, de fruites, etc. Han donat sempre una importància especial a la narració de les històries que expliquen i han posat un especial esment al llenguatge.

Actualment, el grup Drac-Mans prepara un nou muntatge destinat especialment a nins deficients: paralítics cerebrals, mongòlics, etc. Es tracta d'un espectacle bàsicament visual, amb una especial força sobre les imatges, l'expressió del cos, els colors i els sons.

PERE M. PAVIA I EL GRUP ARLEQUÍ

En Pere M. Pavia, professor d'expressió corporal, ha presentat diversos espectacles de mimica amb els seus alumnes sota el nom de «Grup Arlequí». Abans, havia format part del grup de mimica «Farsa» que sorgí a Mallorca com a conseqüència d'un curset que realitzà N'Albert Boadella al col·legi Pius XII, l'hivern de 1966 i que perdurà durant cinc anys.

Actualment treballa sol i representa el personatge de l'Innocent. L'art simplificat de la pantomima possibilita a aquest actor extraordinari que és En Pere M. Pavia comunicar al nín i l'adult la rialla i el sentiment, la tendresa i la crítica; sobretot, l'emoció estètica i la gràcia subtil que sorgeix dels seus gestos.

CUCORBA

El grup CUCORBA sorgí a Muro, l'estiu del 1977. Una sèrie de companys: EN BIEL GAMUNDÍ, En Jeroni CERDÓ, En Francesc AGUILÓ, En Joan SEGUÍ, Na Joana PASTOR, En Toni PERELLÓ, En Jordi CATALÀ, Na Maribel PAYERAS, Na Catalina RAMON. Na Maria NIELL, En Tomeu VICENÇ, N'Arnau VALLESPÍR i En Miquelàngel OÑATE, —tretze entre tots—, que actuaven esporàdicament en una agrupació del seu poble que es dedicava bàsicament al teatre costumista, decidiren dedicar-se al teatre per als nins. Són, quasi tots ells, gent que treballa en altres activitats, al marge del teatre: estudiants, funcionaris, etc.

Són, pel que fa al teatre, autodidactes, i l'única influència que potser han tingut, i que ells mateixos reconeixen, és la dels diversos grups que acudeixen al programa de la televisió «Terra d'Escudella», del qual són, tots ells, devots espectadors.

Han partit, també, per als seus muntatges de les rondalles mallorquines de Mn. Alcover i de les versions escenificades que n'existeixen. Els seus espectacles són, emperò, un fascinant conglomerat de materials populars: endevinalles i contes, cançons i tonades, vells refranys i músiques... Pretenen a través d'aquests materials familiaritzar els nins i els grans que acudeixen a les seves representacions amb la tradició cultural del nostre poble. I així ho han afirmat sempre que la premsa els ha donat la possibilitat de fer-ho (10).

Han actuat amb els seus espectacles —tres fins a l'actualitat—: «En Joanet des flabiol» (1977), «N'Espardenyeta i el Rei» (1978), «El dimoni cucarell» (1979) a gairebé tots els pobles de Mallorca, i als barris de Ciutat, per les festes d'estiu. També, al teatre Principal i dins el programa d'extensió cultural «La Caixa a les escoles» (11).

Cerquen, i aquesta és la base principal de la bona acollida que el públic en fa dels seus treballs, la comunicació a través de la festa, pels camins de la disbauxa meravellosa. Es proposen, també, despertar la imaginació crítica dels que participen —estimular la participació és un dels seus principals objectius—, tot partint d'aquells elements que el poble ha creat a través dels segles. L'obra entranyable d'una col·lectivitat que ha estat capaç d'emocionar durant moltes centúries la gent d'aquestes terres i que continua plena de vida i de possibilitats expressives dins les mans d'aquests comedians.

APUNTS PER A UNA CONCLUSIÓ PROVISIONAL

El teatre per a nins ha tingut a Mallorca un desenvolupament important al llarg dels anys setanta i un desenvolupament marcat per una sèrie de coordenades que cal determinar en funció del temps i de l'espai:

a) Sorgeix com a conseqüència de l'evolució que ha sofert el concepte d'educació. Hom ha descobert que no és possible limitar la funció educativa en el marc de l'escola i que, contra l'escola, de vegades rutinària i uniformadora, és possible proposar des del teatre un concepte d'educació creativa, alliberadora i crítica.

b) Sovint, la pretensió d'aquest teatre és la de servir de contrapès a l'acció colonitzadora de l'escola i dels mitjans de comunicació de masses.

c) Sorgeix sota la influència dels grups teatrals de Catalunya i segueix paral·lelament, però sense la maduresa dels grups del Principat car les possibili-

tats econòmiques i artístiques no son les mateixes, la seva trajectòria.

d) Basen els seus espectacles en la vella cultura del poble, sobretot, en les rondalles, en les cançons populars i en les músiques.

e) Cerquen, juntament amb l'emoció estètica, la participació dels espectadors. No es resignen, per tant, a l'actuació distanciada davant un públic passiu i quiet.

f) Una de les causes de la poca duració de la majoria dels grups hauria de cercar-se en la precarietat econòmica en què s'han vist obligats a moure's, si pretenien una mínima dedicació professional.

g) Tots ells han accentuat especialment la importància d'una expressió lingüística correcta —l'espectacle teatral tornava a fer aquí una acció substitutòria—, i s'han preocupat per tal que el llenguatge que utilitzaven des de l'escenari fos realment expressiu i ric, profundament arrelat a la terra i als homes d'aquest poble.

En l'actualitat són molts els problemes que el teatre per a nins, just acabat de néixer, té plantejats, tant des de la perspectiva econòmica, com des de la problemàtica de la relació interna, com de la dificultat per a l'evolució artística i pedagògica. També, des de la dificultat que planteja als mateixos grups la consolidació dels avenços que han obtingut a força d'exigència i de treball. Cal reclamar una veritable protecció oficial per a aquest teatre. Protegir-lo és posar-se al costat de la més noble inquietud pedagògica, és posar-se al costat d'una concepció educativa que proposa sobre totes les coses l'exercici de la imaginació. A partir d'aquí, ens podríem plantejar una pregunta: ¿Quins seran els viaranys pels quals caminarà el teatre infantil a la Mallorca dels anys vuitanta? No ens càpiga cap dubte, el futur no solament roman dins les mans dels actors.

Gabriel JANER MANILA
Estiu de 1979

FALIAS **Reina** CORSETERIA

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

(9) Poden veure's a la premsa diària les cròniques de les seves actuacions. Veg., per exemple:

«Las teresetes ganen adeptos en s'Hort del Rei». *Diario de Mallorca*, 19 de novembre de 1975.

«Actuaron en «s'Hort del Rei» dos grupos de «teresetes». Teresetes S'Estornell» y «Teresetes Nussa». *Ultima Hora*, 3 de gener de 1976.

(10) Veg. «El grupo «Cucorba» en busca de un teatro infantil auténtico» *Diario de Mallorca s/l.* 1977.

«Todos los sábados teatro infantil» *Ultima Hora*, 18 d'octubre de 1978.

«Francesc Aguiló mos parla de teatre infantil» *Baleares*, 27 d'octubre de 1978.

«El grup Cucorba actua avui al teatre Principal» *Diario de Mallorca*, 16 d'octubre de 1978.

«Cucorba (Ses rondaies a s'Escola)» *La columna de foc. Ultima Hora*, 24 de març de 1979.

«El Dimoni Cucarell» una fiesta para todos» *Ultima Hora*, 30 de juliol de 1979.

(11) El grup de teatre CUCORBA des de la seva creació (mes d'agost de 1977) fins al dia 21 d'agost de 1979 ha realitzat 153 representacions dels seus tres espectacles, repartides de la forma següent:

EN JOANET DES FLABIOL	58 representacions
N'ESPADENYETA I EL REI	72 representacions
EL DIMONI CUCARELL	23 representacions

Aquestes actuacions han estat fetes als llocs següents:

Alcúdia 1, Algaida 3, Artà 1, Binissalem 3, Bunyola 1, Calvià 1, Campanet 3, Campos 2, Capdepera 1, Consell 2, Felanitx 2, Inca 10, Lloseta 3, Llubí 2, Lluçmajor 2, Manacor 9, Muro 8, Petra 2, Pollença 2, Porreres 1, Sant Llorenç 1, Sa Pobla 1, Santa Margalida 1, Santa Maria del Camí 1, Santanyí 2, Selva 3, Sineu 1, Sóller 1, Sa Calatrava 2, Son Cladera 2, Verge de Lluc 3, Assistència Palmesana 2, Institut Politècnic 1, Escola de Magisteri 3, Son Gotleu 1, Col·legi La Salle 3, Sala Miriam 28, L'Encarnació 1, Coll d'En Rebassa 1, Bendinat 1, Ca'n Tàpara 1, S'Arracó 1, Puig de Sant Miquel 1, Caseta des Capellans 1, Son Santmartí 3, Cala Ratjada 2, Moscarí 1, Ca'n Picafort 1, S'Alqueria Blanca 1, Sa Cabaneta 1, Manresa 1, Llombarts 1, S'Illot 1, La Victòria 1.

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 2116 53

Ciutat

La pantomima:

un llenguatge molt prop del nin

Parlar de teatre infantil equival a obrir una finestra al futur. Al nostre país, el teatre es mou dins uns esquemes molt limitats (de mitjans, de superestructura cultural, de tradició, de professionalitat, de formació rigorosa), que lliuren a un destí incert els esforços, sovint titànics, de la gent que entre nosaltres intenta fer un treball seriós.

Dins la complexitat del fenomen teatral, aquesta crisi incideix decidivament en un sector insubstituïble: l'espectador: aquest ha abandonat notablement els teatres —convertits en sales de projeccions. Per això el teatre ha sortit al carrer, a les places, a les esglésies, a cercar l'espectador: aquesta és una de les formes de rompre el cercle viciós que paralitza el desenvolupament del teatre cap a una maduresa que hem d'assolir per arribar a produir espectacles de qualitat, dignes i capaços de recuperar aquest espectador: un col·leccionista de decepcions, que ja no té ni l'al·licient del col·leccionisme: té massa «cromos» repetits.

El teatre infantil pot influir decidivament en la recuperació de l'espectador perdut. Més que de teatre infantil, m'agradaria parlar de teatre per a infants: no és convenient adjectivar el teatre; no li pot fer mal, per altra banda, assenyalar-li un destí. Amb això em vull referir al risc —en el qual sovint hem vist caure molta gent— de confondre un teatre per a infants amb un veritable subproducte teatral. El teatre per a infants ha d'esser elaborat sobre bases d'un màxim rigor. Fer comprensible un espectacle per a un públic infantil pot significar adaptar el contingut i les formes a la capacitat receptiva i a la sensibilitat dels nins, però mantenint —fins i tot potenciant al màxim— la qualitat intrínsecament teatral d'aquest espectacle.

M'han demanat que parli de les meves experiències en aquest camp i que exposi els meus projectes. He de començar per confessar que he muntat els meus espectacles sense dirigir-los de cap a un públic determinat: només tenia en compte que aquest públic no està avesat a aquest llenguatge teatral, la pantomima: un públic, per tant, que m'exigia a partir d'uns pressuposts argumentals i formals d'immediata receptibilitat. L'espectacle fou presentat a nombrosos pobles —de Catalunya i de Mallor-

La pantomima: la comunicació a través del gest

ca—, i comprovarem que la pantomima és un llenguatge que arriba molt directament a tota mena de públics, sia quina sia la seva anterior relació amb el teatre. Primerament va ser una sorpresa, i tot d'una un punt de reflexió per al futur: el públic més receptiu era, precisament, l'infantil. Explicacions d'aquest fenomen? Moltes, però la més immediata seria aquesta: els infants no dominen totalment el llenguatge parlat, de manera que per suplir aquestes deficiències, per completar o arrodonir la seva pròpia explicació del món, es veuen obligats a fer ús d'altres llenguatges; el gestual és, fora tota casta de dubtes, un dels que més els estimulen. A través del gest, l'infant es comunica amb el món dels adults, copsant els estats d'ànim, sentiments, intencions d'aquest món.

A partir d'aquestes experiències, molt enriquidores, programarem una sèrie nombrosa d'actuacions especialment destinades als infants, actuacions que confirmaren de sobres allò que al principi només era una impres-

sió més o menys fonamentada. De cara a aquest curs que tot just acaba de començar, he preparat un espectacle exclusivament destinat al públic infantil. L'he dividit en dues parts: una exposició històrica de la mímica i una altra formada per una sèrie de diferents «sketchs», relacionats amb els diversos estils de pantomina. Una i altra part estan intercalades al llarg de l'espectacle, que es clourà amb un col·loqui durant el qual els infants tendran oportunitat de satisfer la curiositat que se'ls hagi despertat durant la sessió. Cal dir que aquest espectacle el present en el programa de «La Caixa» de **Teatre a les escoles**, que és la contribució més important que es dona entre nosaltres a l'educació teatral del nostre país. Esper que l'experiència resulti satisfactòria; per mi serà, com a mínim, molt suggestiva i tot a nivells estrictament professionals, ja que es tracta d'un repte amb mi mateix: m'hauré d'enfrontar tot sol al públic més exigent i més sincer: el públic infantil.

PERE NOGUERA

CUCORBA

L'alegria també és revolucionària

per Francesc Aguiló

Ara fa dos anys justs que el Grup de Teatre Cucorba va començar a recórrer viles i llogarets, a cantar rondaies a les escoles i al carrer. Són molts de dies, moltes hores de compartir la bulla i el sarau, de sentir el cruixir d'infinites exèrcits de paperí enteulant totes les places de l'illa, de dibuixar rialles i portells a les boques dels infants, d'alimentar la foganya que guspireja dintre d'una multitud d'ulls menuts i bategants que reclamen justícia dins un món fet a la mida dels majors, de proclamar que l'alegria és revolucionària i d'aixecar esbarts de mans crispades sobre el naufragi general com a testimonis de la supervivència d'un poble, d'una llengua. I també, per què no dir-ho?, molts de dies d'esser víctimes de la marginació i de la incomprensió més paleses. Veritablement, les víctimes més immediates són els nins. La discriminació evident que sofreix el teatre infantil respecte al teatre per adults, no és res més que un reflexe fidel de la que pateix el nin dins una societat concebuda, controlada i dirigida pels adults. No es pot generalitzar, indubtablement, però les experiències són nombroses i repetides.

No estranyarà a ningú si dic que el nin ha estat sempre el gran marginat de les festes, per quant sempre se l'ha relegat a un pla totalment secundari i quasi mai els actes enfocats de cara a ells ho han estat conseqüència d'un convenciment profund sinó partint de la sentència «hauriem de fer qualche cosa pel infants». Sempre se'ls han ofert programes «per omplir», amb uns pressuposts de misèria, i d'una categoria ínfima. Ni la més petita innovació. Sempre actes i espetacles repetits, artificials, completament allunyats del món de l'infant. Era d'una absoluta necessitat fer una crida a la creativitat i a la gràcia, cercant uns actes que compaginassin la

qualitat artística i la diversió, que partissin del fet que l'important era la participació del nin a les seves festes, i llançar una corda a formes d'expressió més noves i més nostres. Amb el canvi de la dictadura a la democràcia han canviat els plantejaments de bona part dels Ajuntaments de l'illa. Però no a tots ni sempre aquest canvi ha passat d'esser una simple transmutació de la pell. Les activitats infantils continuen sacrificades a la resta de la programació. Aleshores si s'ha de tallar res perquè el temps queda curt s'escurça mitja hora la rondaia, i s'ha de canviar qualcú d'escenari perquè també han de muntar els aparells dels conjunts per a la verbena diuen que ens canviem nosaltres i que actuem damunt dues fustes recolzades sobre dos caixons de Coca-Cola. Així ens succeí recentment a un poble de Sa Marina, on l'escenari era més petit que una capsa de mistos i mentre estàvem actuant ens acompanyava l'estrèpit de la bateria, el **uan, tu, zri**, i el **ai lo viu porro** del músic (mallorquí, evidentment) que estava provant la potència dels micròfons.

Ningú dubta que els infants tenen una imaginació desbordant, que amb els abjectes més quotidians són capaços de forjar les situacions més exòtiques. Però és que, adesiara, el seu cervell ha de treballar a un ritme desenfrenat i amb una intensitat portentosa per, en un joc de màgia prodigiosa i enigmàtic, transformar, per exemple, un sofà en una prominència del terreny i un erro de flors de paper en una frondosa alzina, o, en una metamorfosi perllongada, creure i veure que la refinada moqueta blau-mari és, ni més ni manco, que una paret de pedres castigada pel temps de la casa pagesa del gegant.

Tal era el cas que se'ns presentà amb motiu d'una representació feta al Saló Rialto de Ciutat, on escenificarem en Joanet d'es Flabiol amb els deco-

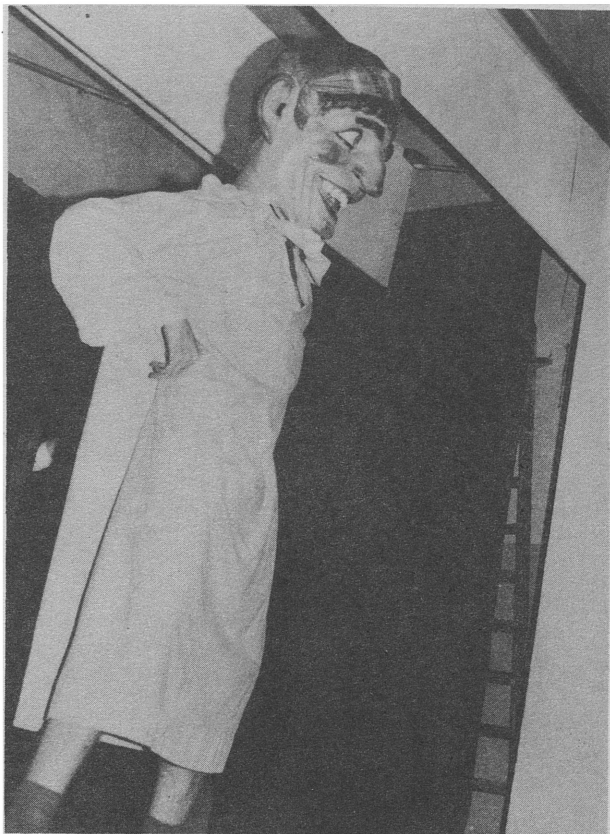

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

WILLFABER

10 desembre - 25 gener

El grup CUCORBA en una escena del seu primer espectacle

rats que utilitzava en Xesc Forteza per a la seva «guerra femella». Entre miralls de ceràmica i tauletes de marbre, evolucionaven dimonis i jaies, gegants, reis i dracs ferotges. Per fat i fat que la mia mare m'ha comanat i un punt més... L'encantament féu la resta.

La discriminació es fa extensible al que fa referència a la qüestió econòmica. La mateixa gent que es gasta, sense cap escrúpol, no en manarria d'altra, un femer de duros en manar una niarada de folklorics o un floret de cantants amanerats, és la que remuga a l'hora de pagar una mesquinesa a un grup de teatre infantil. Sense anar més lluny, el darrer Ajuntament franquista del nostre poble, Muro. Amb motiu de la representació d'un dels nostres espectacles demanàrem tres mil pessetes per a pagar el lloguer del teatre (a càrrec nostre amb entrada gratuïta). La resposta fou que no, perquè si ens donaven la subvenció també haurien de subvencionar un altre grup de teatre que hi havia a Muro i que muntava obres per adults.

Aquest mateix Ajuntament subvencionava amb més de setanta mil pessetes l'equip de fútbol, i tenia quantitats consignades al pressupost del 78, encara, destinades a la «Sección Femenina» i al «Frente de Juventudes».

Per altra banda ens trobam amb entitats com les Associacions de Veïns, de Pares d'Alumnes, Obra Cultural Balear, etc., que han estat una mica peoneres pel que fa a la revitalització de les festes populars, però llurs desponibilitats econòmiques són més aviat reduïdes. Record ara mateix el cas d'una Associació de Veïns ciutadana que ens va demanar per pagar-nos l'actuació amb ensaimades que havien sobrat de la venda que es va fer el dia de la verbena, puix les festes que organitzaven havien resultat totalment

deficitàries. Altres vegades hem passat capell o no hem pogut cobrar ni les despeses de la gasolina.

Aleshores es planteja una situació greu. Per una banda els organitzadors no volen uns i els altres no poden pagar quantitats que compensin el fer un bon muntatge teatral i que permetin mantenir, sense dificultats econòmiques, un grup de teatre infantil. S'ha de tenir ben present que la majoria de vegades l'entrada als espectacles és gratuïta i sinó costa molt poc. Al esser actes familiars (assisteixen els pares i els fills), l'entrada no pot esser elevada. Si bé, ara mateix, a Mallorca, amb els pocs grups que funcionen de forma permanent i amb les activitats de la Caixa a les escoles, que dóna feina a dos o tres grups de teatre durant el període de quasi tres mesos, el problema monetari queda una mica més alleugerit, la solució, a llarg termini, només és una: les subvencions dels organismes públics.

A bon sant encomanes s'ànima!, dirà més d'un. I potser tengui raó. Anem a veure-ho.

Cal reconèixer que els adults són veritablement contradictoris. Exigim als nins que s'acomodin al nostre ritme de vida; que racionalitzin conflictes que no poden entendre mai; els retallam les hores de joc impunement; els agredim físicament (qui pega, estima, deim), afectivament i intel·lectualment, de forma individual i col·lectiva, a la família i a l'escola; els en reprimim les reaccions més espontànies en nom d'una moral i d'una educació estantisses i opressores; deim d'ells que són irrespectuosos i empenyatívols. I per altra banda els atribuïm certes qualitats que els envolten d'una aurèola de santedad, de perfecció, que no harmonitzen massa amb els comportaments esmentats. Així els nins són dolços, innocents, tendres, sense malícia, immaculats, i cercau els síndoms que vulgheu al diccionari. Com a sublimació d'aquesta conducta ens inventam el que en deim «Any Internacional del Nin». El mateix es fa amb la dona, els vells i no ens trobarem a veure l'Any Internacional de les Variants Dialectals de la Llengua Catalana.

Doncs bé. Vet aquí que de la Delegació del Ministeri de Cultura ens envien a demanar per a realitzar tres representacions per a commemorar l'any que ja sabeu. El procediment era el següent: nosaltres haviem de suplicar amb instància duplicada al Delegat de Cultura poder portar a terme les representacions esmentades. Desconcertats, demanàrem si no eren ells que ens contractaven i no al revés. Qüestió de tràmit, ens digueren. Proseguiren interrogant si podíem representar espectacles en castellà. Contestàrem que no, que només sabíem el català. Quedàrem d'acord.

I passaren dies i passaren nits, setmanes i mesos. Però un dia, de cop en sec, arriba un telegrama que ens reclamava de forma urgent. Una miconeia consirosos, doncs la rialla ja se'ns havia tornat somriure de tant d'esperar, però al mateix temps esperançats car pensàvem que ja havia arribat l'hora d'anar a portar la gresca als menuts, ens presentàrem a la Delegació. Doncs no. Ens explicaren que hi havia un petit defecte de procediment ja que la instància havia d'anar dirigida al Ministre del ram (el ram és la fira, no?) i no al Delegat. Aclaparats rectificàrem el paper i esperàrem en pau i alegria i encara esperam si no ens hem cansats. I el qui no ho creu que ho vagi a cercar.

Es curiós observar les rialles fresques i espontànies que invariablement surten del públic (sobretot l'adult) quan el rei pronuncia la frase: criats, correu que el rei se compixa. A n'Espardenyeta em referesc. I el mateix passa quan el jai de sa barriqueta plantetja al dimoni cucarell l'endevinalla de l'orinal: olla de test... Estudiar les connotacions sexuals d'aquestes rialles és també una tasca a fer.

Els accidents haurien d'ocupar un paper principal, encara que anecdòtic, dins la petita història del nostre grup. Començant pels climatològics: suspensió de la representació per causa de la pluja, enderrocament dels decorats per un vent insospitat i violent; passant pels personals: la caiguda aparatosa d'un actor abaix de l'escenari, la caiguda d'un altre amb decorat inclòs degut a un sobtat acubament, o l'engrunament dels dits d'un tercer entre els barres d'una cadira amb les improvisacions sobre la nova situació per acabar entre les riallades del públic i de tots nosaltres després davant la impossibilitat d'alliberar-se; i acabant amb els de circulació.

Ens trobàvem al mes de maig i acabàvem de representar n'Espardenyeta a Manacor, a un col·legi. De tornada, transitàvem tranquil·lament per una avinguda quan sobtadament es precipità contra el cotxe un embalum diminut. Llançat el peu sobre el fre i sentir el sotrac del cos colpejat per la llaua va esser tot u. Era un nin rossenc que havia quedat emprisonat sota la roda davantera del vehicle. Encara no havia complit els tres anys. La sang li regalimava des del cervell per tota la cara i el seu cos inert semblava sense vida.

Durant la seva convalescència a l'hospital, en Llorençet, que aquest era el seu nom i que no sabia que fóssim nosaltres que l'havíem atropellat, requeria continuament a la padrina perquè li contàs les peripècies de n'Espardenyeta que ell havia vist representar un mes abans també a Manacor. I així, amb les malifetes i els enginys de la nina i les enrabades del rei, en Llorenç s'adormia satisfet amb un somriure a la boca i amb un trauc al front.

Com a accidentades també es poden considerar algunes representacions que quedaren suspeses a la meitat per invasió d l'espai escènic. En certa ocasió, actuant a una escola al mateix nivell dels nins, aquests s'anaren acostant i estrangulant el cercle que teníem per evolucionar fins que fou impossible continuar representant doncs estàvem materialment bloquejats pels infants. Aleshores, mentre ens desmaquillàvem, va venir a veure'ns un manacorí estudiant d'art dramàtic (segons va dir) i sentència, amb tota la saviesa del món concentrada en les seves paraules: «trob que vos falta expressió corporal».

L'agressivitat i la violència també han fet acte de presència en aquests dos anys de peregrinatge. Agressió física, ara tirant pedres o altres objectes als actors durant la representació, ara colpejant-los al moment de baixar a ballar amb els nins; i agressió verbal, insultant o imprecant en actituds més o menys violentes, a voltes individualment i a voltes en grups no gaire nombrosos. Quasi mai de forma massiva. Estudiar les raons darrere aquesta hostilitat, tenint

La participació dels nins en el joc teatral

en compte la complexitat dels públics, és materialment impossible. S'haurien de conèixer les circumstàncies personals i socials dels individus o grups agressors i moltes altres dades. Encara que es poden esbrinar unes motivacions generals: una educació fonamentada en la disciplina, l'autoritat, la por i el càstig, podria esser la primera.

Ara bé, el que sí hem pogut comprovar amb una rotunditat aixafadora és que els comportaments violents davant les nostres representacions han estat, fins ara, exclusivament dels nins, del sexe masculí, vull dir. Aquest fet el constatarem una vegada rera

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

l'altra durant els dos messos que actuàrem dins la programació de la Caixa a les escoles, per a nins de 7o i 8o d'E.G.B. Les nines seguien més atentament l'espectacle, participaven amb més gana i rarament ens agredien. En canvi passar, entre dues files de butaques ocupades per allots, desiarà, era un acte de massoquisme. Tampoc no faltaven els graciosos que imprecaven als actors i que subratllaven tota l'obra amb els seus comentaris en veu alta. Complexes d'inferioritat, educació masculista, necessitat d'autoafirmació davant les nines, concepcions distintes del joc, alleugeriment de la pressió de l'atmosfera familiar i escolar, etc. Pot ser tot això siguin factors que expliquin aquestes conductes. En tot cas, aquí queda el fet per tal que els educadors en treguin les seves pròpies conclusions.

Vull aclarir, per si no ha quedat clar, que aquests comportaments eren l'excepció, no la norma.

Scrivint, l'experiència és molt més il·lustrativa que totes les enquestes. Aquí en teniu un exemple...

Quan el rei, disfressat de gegant, es precipità a l'escenari, els veïns de la barriada obrera que, en bon nombre, assistien a la representació, s'aixecaren de les cadires i empengueren una vertiginosa fuga. Mai ens haguéssim imaginat que el vell i malmenat caparró que rescatàrem del magatzem municipal tingués aquella impressionant capacitat de suggestió. Però no, no era possible. Els nostres asto-

rats i paralizats cervellets no aconseguïen albirar quina era la poderosa força capaç de provocar aquella desbandada general. ¿Era, per ventura, un drac de set caps bramulant eixordadament, o que havia sortit por de les fustes castigades de l'escenari? No! No ho era un drac! De sobte ens sentírem il·luminats i ho comprenguérem tot. Era King-Kong, el gegantí gorilla havia anorreat el nostre cap-gros de cartró. La bella i la bèstia. La pobra Espardenyeta inexorablement seduïda per aquell goliat africà.

El cas era que, dins el mateix recinte on estavem actuant nosaltres i just en acabar la representació, s'havia de projectar una pel·lícula de King-Kong. Quan feia aproximadament un quart d'hora que havíem començat, en una de les parets del pati escolar es desplegà la pantalla que havia de recollir les imatges del gorilla, fet que tothom interpretà com a que ja havia de començar la projecció. A l'hora de fer l'elecció pareix que no sorgiren massa dubtes. El cinema va vèncer, de forma estrepitosa.

Malgrat tot, encara hi ha un bon feix de gent que forja la gresca i el sarau, el rebombori i l'alegria, que estima desesperadament aquesta terra, la gent d'aquesta terra viva i nostra. A tots ells, petits i grans, que sigui per molts anys i que aquest no conti.

FRANCESC AGUILO

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (350 ptes. per tot l'any 1980), quantitat que pagarà

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

Tomeu Mestre

Quants d'estornells fan un esbart?

Quan l'auga guaitava pel finestró dels setanta comença a crivellar-se la closca d'un ou. Neix un estornell que vol compondre el vol. Alguns antecedents a Catalunya significaven el pressagi que ara donava fruit, petit i àcid encara, al camp del Teatre Infantil a Mallorca. Tanmateix la influència d'aquells antecedents, en el cas concret de S'Estornell, no va incidir ni poc ni gens pel fet que va esser molt posterior la venguda a Mallorca de grups com Garibaldis, Glaca, Comediants, Pluja, etc. Quin era, doncs, l'origen d'aquell ou? Una conversa amb na Bàrbara Nadal ens pot aclarir aquesta i altres coses.

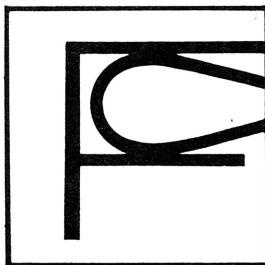
—A quins orígens et refereixes? Convé aclarir si parles del grup o del nom. Els grups han estat diferents segons s'època, en canvi el nom sempre ha estat el mateix. Realment el creador del grup va esser en Pep Baño an es que s'hi afegí en Miquel (Pava). Ells començaren amb s'escenificació de Rondalles (Fava, favera). Jo i sa dona d'en Pep ajudàvem amb tot allò que podíem. Pintàvem i feiem es vestits... Sa meua entrada real an es grup va venir motivada per substituir en Pava a un parell d'actuacions. Llavors, passats uns mesos, en Pep Baño va partir de Mallorca i noltros vàrem estar totsols una temporada fins poc abans de començar es Congrés de Cultura Catalana. Per sa inauguració mos juntàrem amb en Pep Gómez i es seu grup. Noltros teníem alguns numerets (els indis, els moixos, etc.) i en Pep tenia un esquema de lo que arribaria a esser «Es

verd País de sa Cadenera» escrit p'en Miquel Barceló (es pintor). Na Sara va fer quasi tota sa feina manual, com teresetes i dibuixos. Aquell estiu va començar a entrar gent nova (en Benaiges, na Lali, en Jacki, en Joanet de sa Calatrava, en Berto) fins arribar a esser quinze o setze, però allò no anava de cap de ses maneres. Això va determinar una nova estructuració distribuint ses responsabilitats per a no convertir-se en un «ca'n bum». En Miquelarro (Miquel Gelabert) ja havia entrat dins es grup i era, pràcticament, es qui l'empenyia en aquell moment. Aquí es quan neix «S'Estornell», grup.

—Som ja a l'estiu del setanta-cinc, i quatre anys del naixement del nom, quan es pot dir que neix el grup. Aquesta mateixa diferenciació que estableix na Bàrbara és compartida per tots els qui ja coneixíem la feina anterior. En Jacke, amb la seva parsimònia holandesa de córrer la gandaina sense saber mai on és, era el músic i, això sí, ho sabia. En Miquel era l'artesà i ho sabia. Na Bàrbara era la dona d'en Miquel (fet determinant) i ho sabia. I en Miquelarro era l'home de Teatre i ho sabia. Cada un d'ells sabia que els altres també ho sabien. Tot anava bé.

—D'ençà que en Miquelarro era dins es grup anàvem mesclant Teatre i teresetes a tots ets espectacles. Ja haviem fet «Tururut», «Es senyor carabassa», «En Pere de se butza» però seguíem dins sa Rondalla. Amb «Es Verd País» és quan mos endinsam dins es personatges

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

de sa «Comèdia dell'Arte» italiana. Per això, per sa creativitat i imaginació que mos donava, deixàrem de banda es muntatges anteriors i dedicàrem una especial atenció a s'acurament definitiu d'aquesta obra. Amb aquest espectacle anàrem a molts de pobles i barriades però, com que Mallorca és una illa, en dos dies, com aquell que diu, l'ha vist tothom. Necessitàvem un segon muntatge per alternar-lo amb es «Verd País». A la vegada teníem molts de problemes econòmics ja que havia quedat ben clar que ens dedicariem en es Teatre «professionalment» per considerar-ho s'única forma possible de tirar endavant. En aquest estat de coses en Pava deixa es grup durant dos mesos i el substitueix en Pep Maria Benaiges, un actor català que feia «sa mili». Es quan neix sa millor obra de «S'Estornell» i, ben segur, de ses millors fetes maj a Mallorca: «Tronafort i Botadeví». Som al mes de Gener del setanta-sis. Necessitàvem ajudes i subvencions a rompre però ningú mos feia cas. De totes formes es nom des grup ja era popular i es diaris mos dedicaven articles sempre seguit.

—«Tronafort i Botadeví», obra a la qual molt poca gent va tenir accés, marca realment una fita important. L'any setanta sis serà el de mejor relleu per a la història del grup. Alçará el vol de cap a Barcelona. Serà la segona vegada, després de la companyia **Artis**, que un grup de Mallorca surti de les Illes. Participació al Festival Internacional de Titelles, dos programes de «Terra d'Escudella» i un «Tot Art» per televisió, i més de trenta actuacions per Catalunya serà el balanç del primer viatge. Després vendrà, en representació de Mallorca, la participació a la Setmana de Teatre de Paisos Catalans a Ciutadella.

—S'estrena completa des «Tronafort» va esser dins sa III Mostra de Teatre i va fer que mos donassen una furgoneta a canvi d'actuacions. Ja feia temps que sa furgoneta era una eina indispensable per noltros. Amb ella partirem a Barcelona. Allà hi estàrem dos mesos sense deixar de fer feina. Quan no era a un lloc era a s'altre. Va esser molt cansat. Amb es doblers que trèiem compràvem coses que necessitàvem: Vestuari, un equip de veus, un de so, material, etc. Quan tornàrem a Mallorca veim que no tenim possibilitat de fer un nou espectacle ja que ses actuacions compromeses (sa majoria per a pagar sa furgoneta) no mos deixen temps lliure. Per tot això, sa nostra feina va esser donar un sentit més popular des Teatre creant un «espectacle de carrer» amb cercaviles, corregudes, taller... amb tot plegat s'avesava a s'infant a participar-hi de bon de veres. Noltros mateixos hi disfrutàvem. Ets allots t'animen a tu moltes de vegades, enlloc de tu a ells. I així va transcórrer l'any setanta-set. Per Nadal arriben els de TV perquè els hi facem dos programes només de «Terra d'Escudella» i, com que faltava gent, vàrem ampliar es grup amb algun reforç.

—Però ja existien tensions. El rovell que havia agafat la relació entre els components del grup, degut a no haver creat ni treballat res nou en catorze mesos, s'ensumava d'una hora enfora. En Miquelarro volia partir cap a Barcelona per motius personals (una dona) i sempre estava parlant malament de les dificultats (Mallorca és una illa, «Allà els organismes subvencionen», «Tots se'n foten, en aquest puta país, de si fas o deixes de fer»). Abans de partir a Barcelona tots sabíem que hi anàvem per a cantar el rèquiem per a un estornell. Records, Bàrbara la conversa que mantinguerem a l'aeroport abans de partir?

—Tots ho sabíem. Es dos Miquels s'havien d'enfrontar prest o tard. Jo estava enmig d'ells. Motius? Es motius són ben difícils d'explicar. Jo no els sé. Tots dos tenien un caràcter dominant. Es programes de televisió es feren en un ambient nirviós augmentat encara més per sa vega de càmares i realitzadors que va allargar ses gravacions a quasi un mes llarg. Es dos programes es feren públics mentre encara érem a Barcelona. Es primer era un homenatge a n'Albert Boadella (apareixia es

El grup S'ESTORNELL en 1976

«jugiar Alberti», cosa que poca gent va entendre) i escenificava sa vida des Comte Mal. «El comte de Trobiqueira» es titolava. El segon era un altre homenatge, aquesta vegada a Pere Pujol d'Artà, que el titulàrem «En Pere Poca-Por», com sa popular rondalla. No és hora d'explicar detalls. Es fet és que allà mateix els dos Miquels feren ses parts i s'acabà tot. Quan tornàrem a Mallorca en «Pava» i jo mos separàrem, sense fer parts perquè jo era sa dona d'en «Pava», i ell continuà amb es nom de «S'Estornell», sa furgoneta, es material, s'equip de llums, es de so... Tot... S'Estornell ja no existeix, torna a esser un nom i... t'arribes a empenyar. No sé... saps? jo encara esper de bon de veres... Tornaria investir amb es «Tronafort» però amb un bon equip de gent... i lo més folat és que aquesta gent existeix. No estic consentida però estic molt cremada. Ara volíem fer sa «Història del Teatre» però ca! En Toni Rotger és un altre Miquel: protagonistes. I ja no vuñ dir res més. N'estic farta!

—Ha passat un any i mig de la separació dels antics components. Sols en resta un: en Miquel «Pava». Durant aquest temps ha anat fent un cercaviles amb no massa resultat, encara que ell ho negui. Intentam fer-ne un balanç entre tots dos. Resulta impossible. Ni tan sols m'escolta. Tanmateix, al capdavall, ell tot sol ho arriba a dir tot.

—Sí, S'Estornell som jo, tio, però no perquè jo vulgui. Tothom pot esser de S'Estornell però sa gent «passa de tot» i no fa res i sempre ho he de fer tot jo. Jo voldria que cadascú agafàs una feina i la fes sense que jo li digués. També m'agradaria que aigü m'estiràs. Jo necessit que m'estirin.

Què per què no li pos un altre nom? Senzillament perquè aprofit es grup pes seu nom a s'hora d'aconseguir actuacions a més de s'experiència teatral que m'ha donat. Es passeccarrers funciona bé a segons quins llocs i romp amb es concepte que tu tens de Teatre. Es Teatre és Creació, sa creació és Vida, sa Vida és Acció, s'Acció és coneixement... jo que sé, tio! Mira, pots dir que «S'Estornell» ha mort.

—S'Estornell és un ocell que vola en esbart. Quan el falcó envesteix contra un estol, aquest obre un forat, una vegada i una altra fins que el falcó ja està cansat, aleshores un parell d'estornells (no es sap ni quins ni perquè) es colloquen davall les seves ales i el falcó, sense poder volar, cau i mor. Clar que... també moren un parell d'estornells sacrificats per la seca collectivitat. S'estornell és un ocell... però també té una altra acep-

En Miquel Fuster

Na Bàrbara Nadal

ció, ben popular en el món de les Rondalles, que defineix «Persona eixerida, molt desperta de potències». Si girau vint pàgines més de diccionari trobareu un altre mot «Estrúmbol» que, també en la seva segona acepció, vol dir «Persona embambada, que no té iniciativa o seny per a obrar». Contra estornell, estrúmbol, i contra estrúmbol: acció. (sa Vida és Acció, s'Acció és coneixement... jo que sé, tio!). Quins són els motius d'una mort col·lectiva? Els estornells que cauen amb el falcó es sacrificuen per la seva comunitat però mai una comunitat per una raó de nom. O sí? Motius? —ha dit na Bàrbara— eis motius són difícils d'explicar. Caçadors furtius?, garbellets parats a deshora?, falcons?, albuferes seques per urbanitzacions no planificades...? Motius...? Solucions...?

Ara na Bàrbara cerca feina, en Miquelarro és per Barcelona dins un grup de Teatre, en Jacki (sona bé, Jacki, sona bé!) estudia a un conservatori holandés, i en

Miquelet diu que «va fent» amb els seus desconcerts que tant empenyen. Un record transcrit. El dia denou de març del setanta-sis, acabant ja la funció del «Tronafort i Botadeví», el dos Miquels, les mans entrunyellades entre si, cantaven aquesta cançó:

Ja hem guanyat a n'el gegant
i a la bruixa hem enterrat.
Botadeví, i Tronafort,
i Panxa-plena ja han triomfat.
Anau alerta als vostres infants
aitres vegades guanyen els mals.

Deixau-me l'esperança per a aquest glop de ràbia!

**TOMEU MESTRE, amb precipitació
A Binillantia, un dia.**

XARXA CULTURAL S. A.

Una colla de serveis culturals a ca vostra

Adheriu-vos-hi: Ronda del Guinardó, 24 A. Barcelona (12)

TEATRE INFANTIL

De Drac-Mans a Binixiflat

Conversa amb En Biel Porcel

En Biel Porcel nasqué a Sóller fa 22 anys. La curolla del teatre, infantil, li corre per les venes. Fa anys que hi treballa, professionalment. Ara és a punt de començar una nova singladura en la seva tasca tan engrescadora; ell hi està tan engrescat!

—El Grup Drac-Mans es va crear l'any 76. El formàrem en Pep Gómez i jo, que ja feia quatre anys que em dedicava al teatre infantil i a les Teresetes. Llavors, el 76, començarem de veres, a fer teatre com a professionals. Fa un any i mig en Gómez deixà el grup i jo vaig quedar tot sol. D'aleshores ençà s'ha anat apuntant i despuntant gent. Ja saps com és, d'inestable, això del món del teatre.

—I ara ¿quants sou?

—Som quatre. Un músic, en Miquel Ferrer; una allota, na Rosalia, un altre Miquel i jo.

—Projectes immediats?

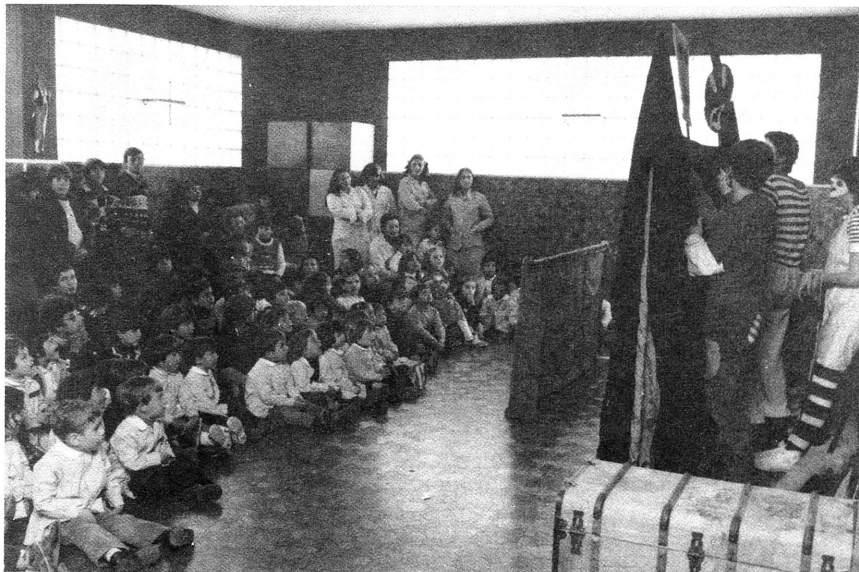
—Mira, entram en una nova època, nou muntatge, i també canviarem de nom: BINIXIFLAT.

—¿Heu treballat molt amb l'OBRA CULTURAL DE LA «CAIXA»?

—L'any passat DRAC-MANS va fer feina a la campanya «La Caixa a les escoles», a les tres illes. A Mallorca treballàrem a Ciutat, Inca, Felanitx, Pollença, Lluçmajor, etc. Férem sessions per escoles especials, dedicades a subnormals.

—¿Quins projectes teniu, dins aquesta tasca per enguany?

—En els nostres muntatges he procurat seguir sempre una línia d'evolució. Començarem per fer Teresetes darrera un castellet; després sortirem del castell i, davant, hi férem animació (cant,

participació dels nins a l'espectacle, etc.). Després incorporàrem noves tècniques teatrals: mim i altres. En aquest muntatge jo recalcaria molt la qualitat dels materials. Ja no era el castellet de Teresetes sinó una caixa màtilica molt més complexa. No teníem música viva, ara tenim ja un músic. Anam cap a un treball més seriós de creació de personatges i situacions inventades. El guió ja no serà una simple adaptació de rondalles mallorquines: tindrem guions propis, amb improvisacions.

Crec que començarem a treballar amb L'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» a finals de novembre. Feim comptes de visitar les illes, també Formentera enguany.

—¿Has participat en la dinamització cultural de les Biblioteques de «LA CAIXA»?

—Personalment hi he treballat

en sessions dedicades als nins. Sobretot en la invenció de rondalles, seguint el mètode de Gianni Rodari que consisteix a motivar la creació a base de jocs de paraules, dibuixos, etc. Coordinats per mi, els nins van creant les rondalles, perquè ja està bé de tenir només rondalles dels parrins!

—¿Què em dius sobre les Diades Culturals?

—Sí, també tenim previst de participar en aquestes diades l'any que ve. Es faran als poblets més petits on no hi ha la campanya de «La Caixa a les escoles» ni biblioteques.

Un grup que té ambicions. Un home que es dedica de cor a fer riure i ensenyar els allots, que els fa descobrir moltes coses entre altres, la pròpia cultura. Endavant!

P. LL.

Sobre la poesia de Guillem Colom i Ferrà

L'obra poètica de Guillem Colom no sol trobar lloc a les antologies generals de la poesia catalana. Un oblit certament injust, que no s'explica si no és per la manca d'informació d'una crítica plena de llacunes. Perquè la producció del poeta de Sóller, a més de copiosa, té uns valors prou alts per a situar-se sense discussió en un rengle de primera línia. I això ho dic jo, que no em sent gens atret per la seva estètica, ni per les seves formes expressives, ni pel contingut mateix d'aquesta poesia.

En alguna ocasió he apuntat que la biografia de Guillem Colom ofereix el perfil arquetípic d'una vida de poeta —una vida pròdigament estesa fins als vuitanta-nou anys—, lliurada sense sodrats —cosa que no significa de cap manera sense dolors profunds— al treball lent, minuciós i reposat de la creació. En el llibre de memòries titulat *Entre el caliu i la cendra* (1972), a més a més de posar de manifest una excel·lent qualitat de prosista, Guillem Colom encertava a donar una versió d'aquesta biografia pròpia, angèlicament falsa en tot allò que es refereix al món exterior, però rigorosament exacta com a reflex d'una bonhomia essencial, que molt sovint feia estada en els núvols de més delicat tint color de rosa.

La poesia de Guillem Colom respon als plantejaments bàsics de l'Escola Mallorquina. De fet, des-

aparegut ell, podem afirmar que l'Escola Mallorquina ha entrat definitivament dins la història. Si tenim això present, no ens ha d'estranyar que la primera i més immarcescible qualitat de la seva obra se situï en el pla del significat, és a dir, en els aspectes formals: un llenguatge fabulosament ric i pur, dotat d'una expressivitat admirable, que, unit a un ample domini de la tècnica del vers, dona als seus poemes uns valors musicals i mètrics difícilment sumables. Els poetes de l'Escola Mallorquina foren uns vertaders orfèvres de la paraula —el magisteri de Costa i Llobera va ésser, per aquest caire, fecundíssim—, i no hi ha dubte que En Colom va arribar a mestre d'orfebreria. Vegeu, per exemple, les seves traduccions de Mistral, d'Aubanel, de Thomas Merton, o les que va dur a terme amb la col·laboració de Miquel Dolç —les *Silves* d'Estaci i *Els Lusíades* de Camoens— o de Miquel Forteza —*Evangelina* de Longfellow—.

A part d'això hi ha tanmateix alguns altres factors, a nivell de significat, que confereixen al poeta de Sóller una personalitat molt original dins l'àmbit de l'Escola. En el fons de tot, per ventura podríem definir-lo com a neoromàntic. Neoromàntic, s'entén, no quant a formes expressives, sinó més aviat quant a sensibilitat.

Aquesta circumstància ens podria fer pensar en un cert parentiu amb la poesia de Miquel dels Sants Oliver, tan afectada de l'evocació del passat, tan sensible davant la història. Tot i així, i deixant de banda les gotes d'humor i d'ironia que no solen mancar en els poemes de N'Oliver, i que no apareixen mai en els d'En Colom, hi ha una diferència radical. La poesia de Miquel dels Sants Oliver respon a una plantejaments estètics modernistes, i per això evoca el passat des del present. La d'En Colom, en canvi, es desprèn de la realitat present i fuig cap a un passat ideal i, a més a més, extremadament idealit-

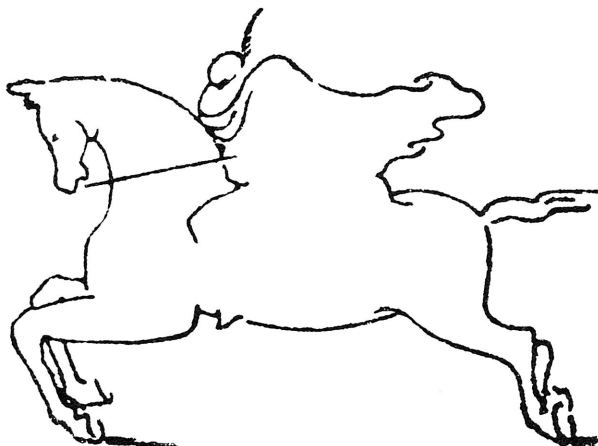

TALLER GRÀFIC
RAMON

Una impremta
per a la nostra cultura

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

Dibuix de la portada de «El Comte Mal» (ed. Moll 1950), fet de Joan Pons i Marquès.

zat. Aquest matís ve a relacionar-lo, fins a cert punt, amb els poetes de la Renaixença, i explica en part la seva predilecció per la narrativa i pels temes èpics. Predilecció que també cal atribuir —és clar— a la seva devoció cap a Frederic Mistral. De fet, en *El Comte Mal* (1950), un vast poema èpic que cal considerar, si no la més important, la més ambiciosa de les obres de Guillem Colom, es dona una interessant i prou reeixida confluència d'elements mistralians amb elements joelloralescos. En el fons —i aquest és un dels seus mèrits profunds— Guillem Colom, com el mateix Mistral o com Josep Lluís Pons i Gallarza, encerta a harmonitzar l'impuls èpic de tonalitat romàntica amb la reposada i fonda serenor de l'humanisme mediterrani.

El paisatge, com a tota la poesia de l'Escola Mallorquina, és un element essencial a l'obra de Guillem Colom. La visió que en dona, sempre d'una gran bellesa plàstica i d'un realisme perfecte, tendeix a l'extremada idealització de l'àmbit rural, que arriba a assolir uns perfils absolutament mítics. És l'exaltació suprema de la «vida d'or» magnificada per Joan Alcover a *La Serra*, aquell poema tan extraordinari com mentider. Per a Guillem Colom, la pagesia és una mena de paradís terrenal on tothom és bo i tot és immaculat:

Allà les gents són serenes.
Allà les venes són plenes
de la saba del terror;
i per tota l'encontrada
la vida esclata espigada
com el blat del sementer.

La interpretació és òbviament falsa en el terreny de la realitat. La vida de la pagesia és una altra cosa molt més dura, molt més problemàtica, i, sovint, molt més sòrdida. Hi ha, però, en el poema, una veritat interna —la de la bellesa— que el redimeix i li dona categoria. Al capdavall, no menys falses són les èglogues virgilianes, i el més pur corrent d'una tradició il·lustre troba aixopluc en els versos del nostre poeta.

Val a dir que en els poemes de maduresa, aquesta visió, sense perdre gens de plasticitat, esdevé més essencial i més profunda, sobretot quan expressa el sentiment íntim del poeta: una alegria serena però molt intensa. En aquest aspecte, és admirable la *Posa de desembre* que figura en el llibre *Terra endins* (1950), una peça senzillament antològica:

El sol es pon. Un cel pregon i tendre
crema els darrers calius dins el ponent.
Són les muntanyes de color de cendra.
Les campanes ofeguen llur lament.

Mar vella entorn. Mar escumosa i verda,
mar de neguit, bullent d'inquietud
pel cor que enmig del mundanal traüt
tot palpitant s'esquerda...

Es pon el sol. S'entela el paísatge.
On moriran les ones sense timó?...
I una maror de somnis sense platja
bat amb fúria el meu cor dins la foscor.

La visió mítica del propi país s'expressa en moltes ocasions per mitjà de les formes de la poesia popular tradicional, que el nostre poeta imita i fa reviu amb encert, ja sigui pel caire líric —*Cançons de la terra* (1947)—, ja sigui pel caire narratiu. Cal tenir present que *El Comte Mal*, a part de l'aire mistralià i del precedent immediat dels poemes que, sobre el mateix tema, varen escriure Joan Maragall i Josep Maria de Sagarra, pren com a base la versió mallorquina del romanç català del Comte Arnau. I és precisament a partir d'aquest element tradicional que el poeta basteix una brillant evocació, mítica i romàntica, del passat de la nostra illa, brufada d'expressives descripcions paisatgístiques.

D'altra banda, en aquesta conjunció d'alenada èpica i d'art popular, Guillem Colom assoleix una obra perfecta, una de les seves més belles i pures creacions, tot i que la difusió que ha assolit sigui més aviat escassa. Em referesc a *L'amor de les tres taronges* (1925), una extraordinària i subtil interpretació de la rondalla tradicional, posant-ne de relleu els valors lírics i el contingut simbòlic.

La poesia de Guillem Colom pot semblar, en conjunt, fruita fora temps. Cal que no ens refiem gaire d'aquestes valoracions fetes massa a través d'una òptica del nostre temps. Guillem Colom va ésser fidel a ell mateix, i, si no va investigar nous camins per a la poesia, va caminar amb amor i amb autenticitat, aprofitant-ne a fons cada raconada, els camins fressats. Jo no vacil·laria gens a posar messions que la seva obra, així com s'anirà fent enfora de nosaltres, creixerà en grandesa, en solidesa, en significació profunda.

Josep Maria LLOMPART

Festes populars de cultura POMPEU FABRA a Mallorca

Els dies 9-14 del proppassat octubre se celebraren a Mallorca les FESTES POPULARS DE CULTURA, que foren instituídes en 1968 centenari del naixement de Pompeu Fabra. A Mallorca enguany les organitzà l'OBRA CULTURAL BALEAR.

Els anys anteriors havien trespasat altres camins dels Països Catalans: Ripoll, Montblanc, Granollers, Ponts, Tortosa, Figueres, Andorra, Castelló de la Plana, Vic, Prada de Conflent.

A la memòria de Pompeu Fabra, a Mallorca s'hi unia la de dues personalitats illenques, tan vinculades al recobriment i defensa de la llengua catalana, com són Marian Aguiló i Mn. Antoni Maria Alcover.

Començaren les festes amb tres conferències que es donaren a la sala d'actes de «La Caixa» a Ciutat, que els tres dies resultà insuficient per acollir a gent que hi acudí. El primer dia Maria Aurèlia Capmany dissertà sobre «Pompeu Fabra, vist per una alumna». Esbrinà la personalitat i influència del mestre en la normalització de la llengua, vicissituds, discussions, resultats. Francesc de B. Moll dia 10 parlà sobre Mn. Antoni M.ª Alcover i Pompeu Fabra: l'obra comuna dels dos, punts de divergències, breques, reconciliació. Miquel Coll i Alentorn tingué la seva conferència sobre «Jaume I i la Conquesta de Mallorca», aportant noves prou interessants d'investigació, en l'avinentesa del 750è aniversari de la dita conquesta.

Divendres dia 12, a les 11 del matí, al monestir de La Real, tan vinculat a la nostra història, es féu la recepció dels participants a les Festes, provinents dels altres Països Catalans. La majoria eren del Principat, si bé un centenar de joves valencians s'associaren a aquest acte, puix aquells mateixos dies celebraven un aplec excursionista de Països Catalans a Lluc.

Primerament es visità la cèlebre biblioteca, dirigida pel P. Gaspar Mu-

nar, que conté llibres i publicacions periòdiques d'un gran valor per a la nostra cultura. Seguidament Josep M.ª Llompart digué les paraules de salutació als presents. Per mor de la pluja que queia, afirmà que, «si encara no podem disposar del nostre propi país, molt menys podem disposar del temps climatològic». Cal afegir, però, que si en part la pluja desbaratà el referèndum autonòmic de Catalunya, per res aigualí ni refredà les Festes populars que gaudiren d'una fervent acollida.

Després el president d'OCB a Menorca, J. López Casasnovas i Miquel Vanrell presentaren l'Enciclopèdia de Menorca. Els presents passaren després a l'antiga església per escoltar un brillant concert de la Coral de Bunyola i finalment se serví un bon berenar.

Al vespre la festa popular era prevista a la Plaça Major de Ciutat, però s'hagué de celebrar al saló d'actes de St. Francesc, que resultà totalment insuficient i molts seguiren les actuacions des del claustre. Abans la banda municipal, cedida per l'Ajuntament, havia donat un concert a la plaça davant la basílica. Intervingueren a la festa Maria del Mar Bonet, el grup d'En Biel Caragol i en Biel Majoral.

El dissabte es féu la projectada excursió a Artà i Manacor. A la primera vila uns visitaren els museus i els altres més falaguers anaren al poblat talaiòtic de Ses Païsses. El dinar es va fer a la torre de Canyamel on, amantent, rebé els comensals el Sr. Gabriel Morell Font dels Ollors. Després visitaren les coves d'Artà on, davant la làpida dels versos de Costa i Llobera (**Per un batec de l'ànima amb què ton cor expira, dariem les centúries de calma que tenim**), Josep M.ª Llompart explicà el poema èpic del gran poeta mallorquí, «La deixa del geni grec».

Amb un cert retard, s'arribà a Manacor, pàtria de Mn. Alcover, on escortats per la policia municipal i als acords de la **Balenguera**, els partici-

pants entraren a l'església dominicana de St. Vicenç Ferrer, estibada de públic. El batlle donà la benvinguda i el tinent batlle de cultura féu la presentació del conferenciant, Josep Masot i Muntaner, que tractà de Marian Aguiló i Mn. Antoni M.ª Alcover. La Capella de Manacor donà un concert que acabà amb el cant de la **Balenguera**, que tothom cantà dret. La festa a Manacor es va cloure amb un refresc a l'Ajuntament i ball de bot a la plaça del convent.

Diumenge, dia 14, al matí se celebrà la festa literària en el Teatre Principal de Ciutat. S'adjudicaren els premis **Jaume I** d'investigació a Joan Mas i Vives per un estudi sobre el teatre romàntic a Mallorca; **Marian Aguiló** de poesia a Antonina Canyelles i Colom per un llibre de poemes: «Aplec de conseqüències»; el premi **Mn. Antoni M. Alcover** es declarà desert, però es concedí un primer accèssit a Joan Barceló per la seva narració «Miracles i espectres», i un segon a Miquel Rayó: «Amb les juies». El premi **Cavall fort** de narració juvenil fou atorgat a Andreu Latorre: «Qui matina, fa farina».

Els balanços de l'activitat cultural als Països Catalans estigueren a càrrec de Rafael Caria d'Alguer, Ramon Gual de Catalunya-Nord, Gabriel Janer Manila de les Illes, Joan Triadó del Principat i Sanchis Guarnier del País Valencià. No pogué assistir Lúcia Ermengol d'Andorra. La Coral Universitària oferí un concert que fou llargament aplaudit.

L'àpat final de germanor fou servit al Molí des Comte, a Establiments, on Llompart pronuncià les paraules de comiat. Vicent Andrés Estellés llegí un poema. Hi hagué grans aplaudiments per la presència dels dos representants de la ciutat catalana d'Alguer.

Finalment cal remarcar la presència a les FESTES «POMPEU FABRA» de la Sra. Carola Fabra, filla del gran filòleg, i del President de l'OMNIUM CULTURAL, Sr. Vallvé.

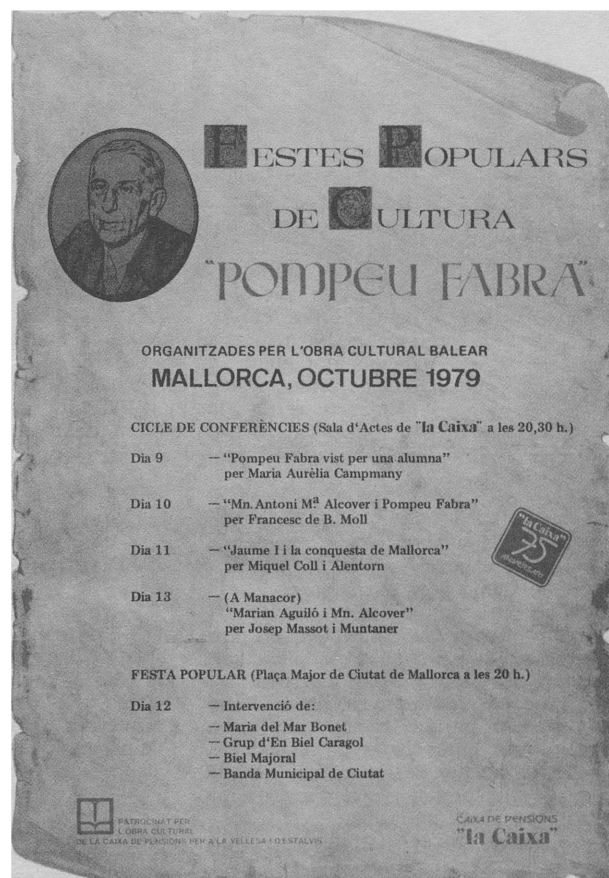
Conferències i festa popular a les festes Pompeu Fabra

En un altre indret d'aquest número trobareu la crònica de les FESTES POPULARS DE CULTURA «POMPEU FABRA» que s'han celebrat a la ciutat de Mallorca els dies 9-13 d'octubre propassat. Han estat un esdeveniment singular que ha vingut a augmentar el revivament de la nostra cultura auctòtona en un moment, ple d'esperances.

L'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA», dins aquestes festes, patrocinà les quatre conferències que es donaren l'horabaixa dels dies 9, 10 i 11 a Ciutat (a la sala d'actes de «LA CAIXA», Avda. Alexandre Rosselló) i la del dia 13 a Manacor. A Ciutat dissertaren Maria Aurèlia Campmany, Francesc de B. Moll, qui tractà especialment de la col·laboració i baralles entre P. Fabra i Mn. Antoni Maria Alcover, i Miquel Coll i Alentorn que tractà del tema: «Jaume I i la conquesta de Mallorca», ja que enguany s'escau el 750 aniversari de la nostra conquesta. A Manacor, el monjo mallorquí de Montserrat i notable historiador, Dom Josep Massot, parlà sobre Marian Aguiló i Mn. Alcover.

També l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» patrocinà la festa popular que es féu al saló d'actes de St. Francesc el vespre de dia 12. Hi intervingueren Maria del Mar Bonet, Grup d'En Biel Caragol, Biel Majorral, i la Banda Municipal de la ciutat de Mallorca.

Aquestes dues aportacions, ben remarcables, posen en evidència el suport que l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» vol donar al veritable descobriment de la nostra llengua i cultura, en participar i col·laborar en actes, com aquest, de tanta transcendència per al nostre present i per a les perspectives culturals del nostre poble.

III SETMANA DE CINEMA HISTÒRIC

A la sala segona «Chaplin», els dies 19-23 de novembre d'enguany, tindrà lloc aquesta setmana de cinema històric, sota el patrocini de l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA DE PENSIONES», amb la col·laboració del departament d'Història moderna i contemporània de la Facultat de Filosofia i Lletres de la nostra Universitat.

Els títols són els següents: *Fiebre* - 1976, de Juan Santana (dia 19), *Fugitivos en la noche* - 1960, de Roberto Rosellini (dia 22); *La sangre del cóndor* - 1969, de Jorge Sanjines (dia 21); *El afiche de oro* - 1976, de Frank Grassenti (dia 22), i *Sección especial* - 1975, de C. Costa Gravas (dia 23).

Les projeccions seran a les 22'15. Un esforç més per posar a l'abast del públic mallorquí una mostra ben interessant del cinema d'aquests anys passats.

En homenatge a Pere Capellà i Roca

(1907-1954)

Dia 17 de desembre d'enguany farà 25 anys de la mort de Pere Capellà, conegut també com a Mingo Revulgo. És amb aquest motiu que he pensat donar a conèixer el contingut d'una llarga entrevista amb una de les persones que conviueren amb ell i el conegueren de més prop, la seva pròpia viuda, Maria Fornés. Els crítics han jutjat la personalitat del nostre autor teatral i han intentat d'estimar-ne el valor dins el context cultural de la postguerra. Per a Gregori Mir fou «el més popular de tots els autors, dins la postguerra... Tenia la vena, la intuïció dels grans autors teatrals; sabia moure els personatges —trets de la mateixa realitat— amb agilitat, harmònicament... La mort prematura d'aquest autor va esser una de les causes de la decadència del nostre teatre...» Per a Josep M. Llompart Pere Capellà era «home d'escassa formació, però de viva intel·ligència i amb una fonda vocació per al teatre... L'autor hi retrata un món autèntic, que coneix de primera mà, i els conflictes i problemes —tan elementalment exposats com es vulgui— que empenyen els personatges, són de veres i d'ara. En això consisteix, sens dubte, el secret del seu triomf».

Entrevista
de Joan Miralles

—Quin dia nasqué es seu homo?

—Dia 5 d'agost de 1907.

—Què nomien es seus pares?

—Son pare nomia Llorenç Capellà i sa mare Margalida Roca Vaquer. Era una famili que provenia de Llucmajor, per part de pare, i de Ciutat, per part de mare. A son pare li deien Batle de malnom perque temps enrere un padrí havia estat batle de Llucmajor. En Pedro tengué dos germans, en Mariano i en Llorenç, i una germana, na Francisca. Tots són vius.

—I on va néixer?

—Va néixer a Algaida, en es carrer de l'Esperança. Llavò se canviaren un parei de vegades de casa.

—De què feien es seus pares?

—Son pare de sabater. Qui era molt llesta de sa famili era sa padrina Garí. Sabia llegir i escriure. Vivía a Algaida. Hi havia molta gent que se n'anava a L'Havana, perque no hi havia feina aquí, i ella escrivia cartes i feia pagar vint-i-cinc cèntims.

—I ell quins estudis tenia?

—Anà a escola a Algaida. Però de ben jovenet ja el posaren a sa ban-

queta, a fer de remendon de sabates. Llavò, quan va fer es servici, això de sabater no li va xocar, va voler esser militar, renganxà i estigué a Càdiz. Pensa militar, ell! Llavò pensà estudiar de mestre. I va ser així que va venir en vixicleta cada dia d'Algaida aquí, s'hivern i s'estiu. S'aixecava devers les cinc, agafava sa vixicleta, sa mare li tenia berenar dins un paper i venia cap a Palma i llavò se n'anava a dinar a Algaida cada dia i s'hora-baixa tornava a fer sabates. Es vespre estudiava i londemà dematí tornava

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICIS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

ÚLTIMA HORA

La veu del poble
i dels pobles

partir. Això ho va fer tot es temps de sa carrera. Llavò, es vespres de s'hivern, ja tenia casi sa carrera i feia escola sense cobrar res an es porquerets i a gent que anava a fora vila i que no podien anar a escola de dia. Llavò, estudiant, l'enviaren a sa colòni de Valldemossa, ets estius. Hi gorda-va aHots que hi anaven a veranear. Encara no havia fet escola. Acabà sa carrera l'any 33, llavò va anar a Barcelona i estigué a Sants i a Montcada.

—Quin any vos vàreu conèixer?

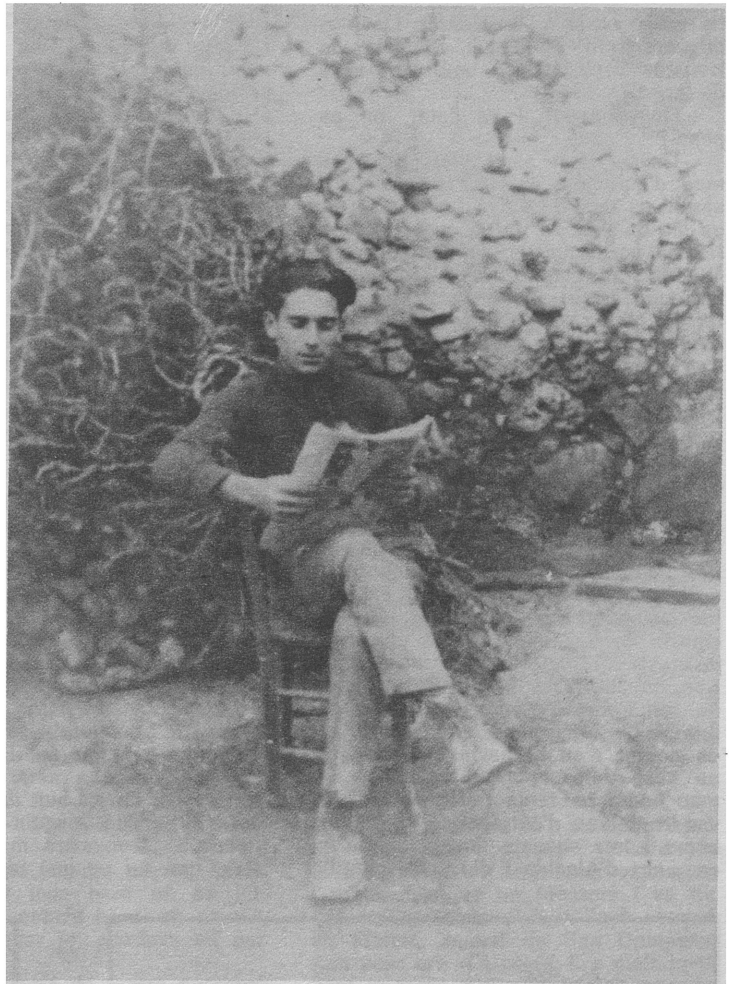
—Jo era molt joveneta. El vaig conèixer a Algaida.

—I quin vos casàreu?

—L'any 43, s'any que va sortir des penal.

—On el va sorprendre es 18 de juliol?

—Es 18 de juliol ell vengué a Palma i va veure que sa cosa estava malament, i primer va anar an es Coll d'en Rabassa, que hi tenia una tia. Es diumenge dematí anà a Algaida i d'Algaida, llavò, a entrada de nit vengué cap a Montuiri, i me va dir: «He vengut sense uieres, amb sa vixicleta, i a estones anava per dins es camp, perque sentia renou de fascistes ja, en cotxos». M'entens? Tenia por ja ell, i vengué a Montuiri i va jeure a can Ramon Solleric. I es dematí, a devers les nou, vengué a ca ses Aloies. Primer vengué en Mariano, es seu germà i va dir: «I en Pedro?». Dic: «Jeu a can Ramon Solleric», «...perque el me n'he de menar». I llavò va pujar en Pedro i va dir que se n'havia d'anar, que el cercaven. Com que ell a ca-seva tenia una finestra en es costat i hi deixaven sa clau, es vespres, i allà dedins havia trobat un parei de vegades anònims que l'amenaçaven de mort, i ell tenia por. I es dematí l'amo en Tomeu Aloj tenia, saps, d'aquells cotxos com a biscúters...? N'hi podien anar dos davant, i darrera feien com una punteta... I això era dilluns dematí, perque diumenge va quedar a Montuiri, i es dilluns dematí se n'havia d'anar i va dir a l'amo en Tomeu Aloj, que se n'anava a Palma: «Que me duis fins Algaida?». Diu: «Sí. Hi he de d'anar. T'hi puc dur». I en Miquel i l'amo en Tomeu el posaren a ell darrera, destapat, però quan va ser a s'hostal se coneix que ell ja no estava tranquil i li va dir: «Me porie dur fins Algaida fins a sa plaça, que hi ha sa societat des Centro d'esquerres i jo m'aturaria allà». I va entrar a sa societat i en aquell moment ja va haver de sortir pes corral i se'n va anar cap en es camí de Llucmajor a esperar un camion que es seu germà Mariano li havia preparat, un camion de peix, i que anava en es port de Felanitx. De manera que n'Aloi si el deixa a sa carretera l'haurian agafat. Saps que te dic? I així va poder arribar en es port de Felanitx. En es port estigué a una caseta amb un parei més. Hi estigueren un parei de

dies. Llavò feren una barcada de cap a Menorca i antes d'arribar a Maó else va sortir un submarino i else va fer aturar i else va fer mar una corda o cadena, no sé què, a sa barca, i else se'n duia i se va rompre i llavò tornen arriere i, enfadats, else feren posar a tots mans per amunt i else dugueren fins a Maó, i allà els incomunicaren i estaren així devers quatre dies i else feren declaracions a un i s'altre. Estaven confusos perque allà no sabien si havia canviat, sa cosa saps? Llavò varen veure que eren republicans. Llavò d'allà ell se'n va anar cap a Barcelona, i allà com que se n'havia anat sense res... I a dins sa barca en Reus estava a sa vorera i li digué: «I que no tendràs fred?» i va dir: «No», i duia una camia i diu: «No, jas sa meva americana». En Reus era es jutge de Felanitx. Se pensaven que això passaria aviat i que no seria res... I llavò a Barcelona hi va anar en Pere Queló, casat amb una italiana, i el se'n menà a ca-seva, i llavò, com que sa cosa s'allargava, va anar an en Companys, perque en Pedro era es president d'Esquerra Republicana d'Algaida, i li donà sa plaça de

mestre de Sant Andreu. Mes tard tornà an en Companys i li digué: «A sa teva quinta la demanaran aviat. Jo t'aconsej que vagis a s'escola militar i així aniràs d'oficial», i ho va fer així. Va a s'escola, surt tinent i el destinen a Guadalajara. I a lo darrer arribà a comandant, en acabar sa guerra. Sempre va estar en es Frente.

—I mentrestant, es feixistes des poble?

—El cercaven. Venien a Montuiri...

—I què passà amb so padrí, amb en Llorenç Capellà?

—Li volien fer dir on era es fill. No més sabia que sa ràdio havia dit això, que havia arribat a Barcelona.

—I sa guerra on la passà, després?

—A Barcelona hi va estar un temps i llavò entigué a Guadalajara i a Madrid. Me contà que a Guadalajara tenia una camioneta i que, quan va arribar a sa bateria, va trobar sa seva companyia que estava destrossada. Ni coneixien es soldats... Llavò, quan calgué Madrid, se presentà i else se'n dugueren a un camp de concentració. Dugueren que, tots aquells que no tenguessin ses mans brutes de sang, que se presentassin i que no else passa-

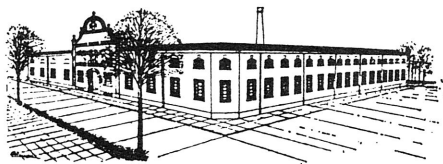
ria res, i ell se va presentar. Llavò el dugueren en es Penal d'Alcalà de Henares i el jutjaren amb vint anys de presó.

—Quin temps hi va estar, en es penal?

—Quatre anys i 18 dies. Sortí es mes d'abril del 43. Noltros mos casàrem es mes de juny. Havia de venir es dia de Pasco i no va poder arribar. I tenia por, quan va venir. Me va dir: «Si no me donen bons informes a Montuiri, jo hauré de sortir en des-terro». Llavò va ser quan vaig anar a ton pare, a l'amo en Pau de sa Torre i an es rector, i tots varen donar bons informes. Llavò tenia sa residenci a cas meu cunyat, a ca na Francisca nostra casada amb en Sampol. Però qui el va tenir sempre va ser sa tia Aloia. Va jeure a ca-seva i hi va estar sempre. Jo era molt amiga d'elles i ell sempre va venir allà. Llavò, quan va sortir, sa tia el tengué com un rei, fins que llavò va tenir una col·locació a Palma. Llavò venguérem a Palma i per 500 pessetes cada mes duia es control de Virginia, que era una casa de festes i ball i coses d'aquestes. Res, que llavò no li va anar bé i mos ne tornàrem a Montuiri i un dia mumare mos comprà un bar-colmado, en es costat d'on hi havia sa tenda de ca ses Aloies, perque llavonses es meu homo no tenia feina de res. Va vendre tatxes d'estraperlo. Va vendre licors i tots aquests llios, i un dia va es padri d'Algaida i diu: «Sa guàrdia

civil te cerca». Diu: «Què vols dir? No saps per què?». Diu: «No». I varen venir aquí i li varen dir que era un prófugo, que el cercaven. I ell va dir: «No, jo tenc sa sentenci que era allà i jo no podia sortir, quan cridaren sa meva quinta». I el dugueren a Illetes hi va estar passats tres mesos. Na Margalida tenia tres mesos. El se'n duen a Illetes i hi va tenir de capità en Tonj de Mianes i de comandant en Toni Menescal. I va venir Sant Bartomeu. Com que jo tenia sa nina petita, na Maria Aloia va dir: «Noltros sempre vàrem esser veïnats, amb en Tonj Menescal. Li demanarem que el mos deixi venir per Sant Bartomeu». Hi vàrem anar i digué: «Bé, però domés un dia, que sigui prest aquí, que ses coses s'han de fer bé...» i mos n'anam. Llavò, des cap d'uns mesos, això no s'arreglava, esperant sa sentenci, i gràcies an es rector Gori, que estava davant ca-nostra, el tragueren. Llavò, un d'Algaida, que li deien en Joan «Gina», tenia es Trocadero i va dir: «Tu pots venir, s'hivern, i na Maria que estigui a sa taquilla». I vaig dir: «Però això serà un lio i tanmateix no gonyarem que mos basti. Res, anem cap a ca-nostra». I tornàrem a Montuiri. I mumare mos diu: «I ara?». «I venim a estar aquí!» «I què vols dir que venim a estar aquí?». I en Noto tenia un pis buit damunt ca-seva. I va dir: «Que vénguin a estar a ca-nostra...» i mumare mos mantenia... Res, que en vengué un de Llubi, va

sebre que no tenia feina i li va dir: «Jo te daré una representació, però d'això que se ven tant no, ha de ser de cosa difícil. Saps? de licors...» i ell no va servir per res. Llavò un altre surt amb tatxes i cosa d'això. Un dia va dir: «Ara mos va bé, perque a Manacor hi ha molt d'això de fer mobles i allà gonyarem molt». I mos n'anàrem a ca un que també havia estat a Illetes amb ell. Anàrem a ca aquest amic i va ser a Palma. Jo vaig quedar a un cafè i ell se'n va anar a fer sa volta i diu: «No n'he venuda ni una». Res. Mos ne tornàrem es vespre i davallàrem a s'estació de Sant Joan i vàrem anar a peu fins a Montuiri. A ses escoles hi havia verbena i no sé quina de ses amigues, que mos va veure i mos va dir: «Que estau de bé voltros...!» i jo... I no va vendre ni una tatxa. No servia, per això. Llavò, en Biel Xiu li va deixar una màquina, que era de fer rajoles, i s'arreglaren i la teniem a Son Monjo, i allà fèiem oli d'ametla i coses d'aquestes. Però allò era una cosa antiga. Un dia li va fugir un tros de ferro i casi el matà... Res, i llavò vàrem fer una maquineta de fer fideus, ja més refinada. Si tu haguessis vist s'aparato! Com un nivet així... Hi havíem de posar carbó. Estàvem a cas conco en Pep, allà on estan ses germanes Reis. Un dia sentim que toquen. Perque això ho havíem de fer d'amagat, perque era estraperlo. Sa gent no podia tenir aquesta farina ni

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

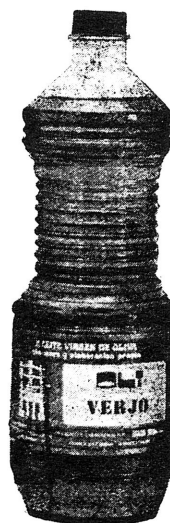
Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

OLIA
CAIMARI

tot això. Un dia que havia encès es foc amb carbonet... sentim tocar i vaig goitar. Era un homo amb una cartera. Vàrem haver de llevar es carbó. Se va apagar. Pensàvem que era de sa Fiscalia i va ser n'Estelrich, que havia llegit sa comedi... perque havia vengut en Sanchis a Montuiri, i li digué: «I què fas?». Ell estava a Can Moll. Havia vengut desterrat a Mallorca. I i diu: «I què fas aquí? I com així no escrius una comedi? A sa meva escala hi ha una companyia. Lo que ha de ser per riure!». I va ser així que va escriure L'amo de Son Magraner. Llavò se varen acabar ses taques d'oli... Saps quina tira de barrals, filtres i embuts... Ah i llavò també va ser granger, cafès i coses d'aquestes. Tu no pots imaginar... Ha, ha, ha!

—I a quines cases estiguéreu a Montuiri?

—L'any 51 venguérem a Palma. A Montuiri primer estiguérem en es pis d'en Noto, a cas conco en Pep, a sa granja, a ca teva, a son Maiol i llavò a Palma.

—Quan va ser que començà a escriure?

—Va començar com a glosador, amb son pare. Llavò, quan va fer es servici, va fer una plegueta de cançons. Es temps de sa República va publicar una plegueta de Cançons Republicanes i va colaborar a «La Voz de Porreras» i a «La Razón» d'Algaida. També escrivia a «Cultura Obrera» i a «República». Es temps de sa guerra, estant a Barcelona, va escriure a «Mallorca Nova». L'escrivien es mallorquins republicans des de Barcelona. Llavò record que contava que feren una festa dets artillers i hi havia en Miaja, i ell va recitar una poesia que se deia Mi Cañón, i en Miaja va dir que se publicaria una revista i que se deia «Mj Cañón». Dins sa presó va escriure La calle del rosal, La virgen pàlida, Lucrecia Borgia. Aquesta darrera la va escriure a mitges amb un altre. Llavò, ja a Mallorca, hi ha ses Coplas sin malicia de «Balears» i ses de «Bona Pau». Ses des diari els havia de fer en castellà. Se firmava Mingo Revulgo perque no volia que sabessin qui era. Li donaven 80 pesetes cada mes.

—Se feia molt amb sa gent de la Ceba?

—No molt. Parlava amb tots, però amistat no.

—Quina relació tenia amb en Sanchis Guarnier?

—Va dur dol i tot, quan se va morir. Quan veníem a Palma anàvem a ca seva. L'estimava molt. També era molt amic de na Cèlia Viñas.

—I fins a quin punt se va inspirar amb personatges montuïrers?

—Molt, perque basta que te digui que casi tots es noms són de sa família meva. I a l'amo en Gaspar de Meia sempre deia: «Això és l'amo de Son Magraner». Mos va regalar un porc aques any...

—I L'amo de Son Magraner on la va escriure?

—A ca-nostra, en es carrer de la Rosa, gordant mon pare en sa nit. Mon pare no estava bé i, en sa nit, enlloc de quedar jo, quedava ell per gordar-lo.

—I quines obres de teatre escrigué en tota sa seva vida?

—L'amo de Son Magraner, S'herèu de sa farinera, Sa madona du es maneig, De tot i molt, Sa pesta. El carrer de les tres roses, Na Catalina de Son Gallard, Val més un dit en es front, Es maquès de Sa Rabassa, El Rei Pepet. Llavò té un parei de sàinets: Moix per llebre, Un premi que és com un càstig. Es tercer pagès. Lo que no hem trobat mai és una que va fer antes de sa guerra: El sen Tia per Ciutat. Es sogre d'en Biel Janer era es que feia aquesta obra. Era un tot-sol que la feia.

—Com va ser sa seva mort, en detall. Diuen que no arribà a veure s'estrena d'El rei Pepet?

—Sí, ja no la va veure estrenar. Domés va veure s'ensai des primer acte. L'havien d'estrenar dia 15 de desembre i va ser aquest dia que li va pegar s'atac...

—Però no morí totd'una?

—No. Noltros davallàrem, però ja el tenien dins es camerino de Na Cristina, però ja no va dir res. Era com a mort. Llavò el duguérem cap aquí aviat.

—I quin metge el va dur?

—Mira, allà hi va anar un que no sé què li deien. Va dir que era un

corte de digestió i se'n va anar. Llavò el tornen anar a cercar i tornà dir lo mateix. Llavò el duguérem cap aquí, i primer vengué en Mestres i va dir que no era cosa d'ell, i llavò vengué en Munar, aquest de Son Company. Son pare era d'Algaida. Era molt jove, però ja tenia molta fama. Era es més bo de Palma. Se va portar molt bé amb noltros. Aquí li va canviar es pijama... va estar aquí tota sa nit. Va venir cada dia. No te pots imaginar. Va dir que tenia es cor destrossat. Diu: «Se coneix que havia sofrit molt». D'això me'n record bé. I se veu que s'emoció de sa dellona... d'El rei Pepet, perque ell ja va veure que allò era un èxit. Se veu que no ho va poder agontar... Llavò va estar encara dos dies. Se morí dia 17 de desembre. Domés va dir que demanàs si hi havia molta de gent en El rei Pepet. I llavò va dir: «I es diaris què diuen». I no sé qui li va dir: «Diuen que ets s'autor més bo de Mallorca».

Voldria que tots aquests mots; emotius i a a vegada informatius, contribuïssin d'alguna manera a conèixer més i millor a un dels autors teatrals encara més «representables». Esperem que prest sigui una realitat la publicació i estudi de la seva obra completa, com a home de teatre i com a poeta. Seria el millor homenatge que hom podria fer a un dels autors mallorquins que millor han sabut plasmar en escena d'una manera més real i creïble la vida del nostre home rural en totes les seves facetes.

JOAN MIRALLES I MONSERRAT

En el centenari del naixement del Dr. Josep Estalella

D'una presència i d'una aportació mallorquina

Enguany que a les terres catalanes se celebra el centenari del naixement de Josep Estalella i Graells, creador de l'Institut-Escola —una de les institucions de la més avançada pedagogia que en els nostres Països Catalans hom hagi fet o concebut— pensem que fóra bo i just que des d'ací féssim uns apunts a guisa de record per tal de subratllar la presència i l'aportació mallorquina en aquella institució que tan bona feina va fer en el seu brevíssim temps de vida. D'entrada, solament voldríem recordar ja que els nois ens reuníem en grups d'homogeneïtat mental que es deien Puigmal, Montseny, Canigó, Cadí, Alguer, Peníscola, Montgrí, Montnegre, Montblanc, Montclar, Miramar i Formentor... I cal ben dir que els noms no eren per a nosaltres —els seus nois— sols uns noms i prou. Tots teníem prou consciència de tot allò que el nom significava. I tan era així que fins i tot cada grup es va fer un banderí que, a manera de nova i bella heràldica, n'exhibia el símbol i que més d'una vegada fou una autèntica troballa. Recordem, sinó, la rosa del Cadí que encara exhibim molts dels que fórem alumnes. I tan fou la vinculació dels seus nois —homes, ara, ja una mica grans— a aquests noms i a la seva significació que algun d'ells ha sobreviscut hi ha perdurat dins la nostra resistència cultural sota el franquisme; recordem que no fa pas gaire que hom podia llegir en una revista del Principat la petita i important història de «Miramar», l'entitat d'acció cultural clandestina que es forjà a casa dels Casasses amb en Lluís Torra —tots ells alumnes de l'Institut-Escola en el seu dia— i que presidí la gran persona de Maurici Serrahima. Potser sols hi caldria afegir els noms de les escoles Canigó i Miramar —de nou, Miramar— per tal de reblar alguns testimonis més de la fidelitat a través de més de quaranta anys a una obra i a un esperit i de resistència pedagògica a tot el muntatge escolar franquista que se'ns imposava.

Teníem —ho volem recordar— una aula que duia el nom de Ramon Llull on ens reuníem, fora d'horari, amb el mestre Ernest Cervera per tal d'escoltar Bach o Beethoven o Haydn amb una gramola «La Voz de su amo» de maneta i amb discos de 78 revolucions.

Amb motiu de la seva visita a l'Institut-Escola, el poeta mallorquí Guillem Colom ens ha cedit amablement aquest autògraf

La Cançó dels Joves

Valents i ardits,
sequim un llarg camí,
un camí triomfal vers uns verges florits.

I amb mà anhelant
collim la vida en flor,
la vida que s'espulla, si tristament es mor...

El camí és llarg...
Hal vegada ens trobem:
Mes, així i tot, encara el triomf esperarem!

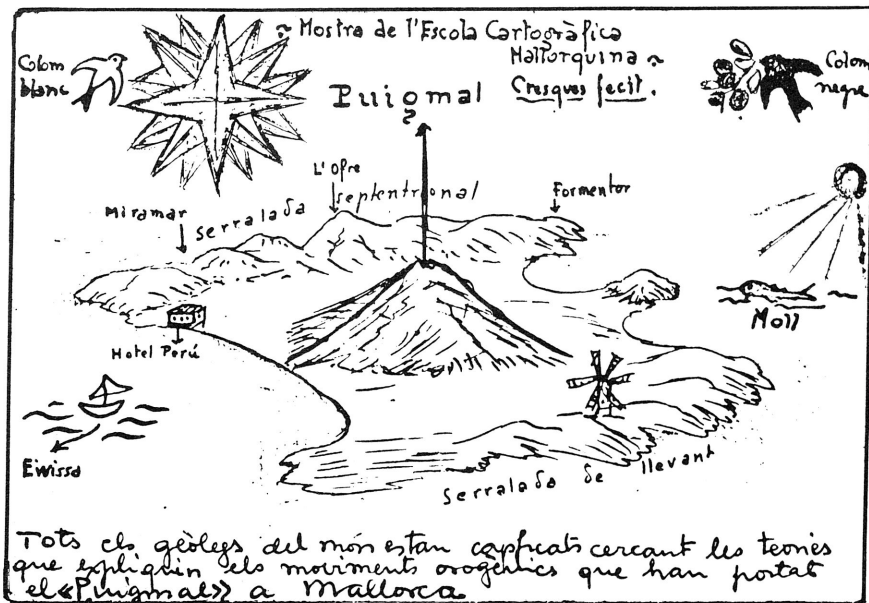
Sempre el caliu
d'un ideal fervent
cremarà viu
dins nostre pit ardent.
I encendrà en foc sagrat la sang adolescent.

Valents i ardits,
sequim un llarg camí,
un camí triomfal vers uns verges florits

Guillem Colom

cions car no hi havia aleshores millor cosa. I també ens caldria dir com a l'Institut-Escola, vam els seus alumne, de la mà dels seus professors, descobrir la gegantina i allucinant figura de Ramon Lull a través dels manuals Barcino, primer, per descobrir-lo amb més plenitud, després, en uns llibres enquadernats de tela o pell vermella de la Biblioteca de Catalunya o del Pere Vila. Mai no podré dir quina mena d'emoció sentia al tenir en els meus dits i sota els meus ulls les pàgines del més universal de tots els temps de tots els catalans. I sols vull recordar aquí que des d'aleshores mai he pogut entrar a cap temple marià que no hagin vingut als meus llavis les paraules del «Llibre d'Evast, Aloma i Blanquerna»: «AMABLE FILL —dix l'abat— SALUDA NOSTRA DONA QUI ÉS SALUT E BENEDICCIÓ NOSTRA...». ¿I què us podríem dir de la nostra trobada amb els nostres professors de Literatura Catalana de Joan Alcover, Costa i Llobera, Maria Antònia Salvà, Llorenç Ribet, Miquel dels Sants Oliver, Pons i Gallarza, Marià Aguiló i Gabriel Alomar? I d'una manera molt especial voldria recordar ací un professor que causà un gran impacte i que es deia Joan Mascaró i Fornés que era fill de Santa Margalida de Mallorca. Si diem d'ell que era llicenciat a Cambridge en literatura anglesa i llengües sànscrites i especialista en cultura sànscrita, vice-rector del PARAMESHVARA COLLEGE AT JAFFNA de Ceilan i que, a la vegada, que era professor d'anglès a l'Institut-Escola n'era de sànscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona i que féu la versió catalana d'una part del BHAGAVAD-GIFA, hauríem dit solament alguna cosa que ens documenta sobre la persona d'aquest pulcríssim i espiritual místic i filòsof professor de les illes i que avui tant pesa en els països de cultura anglo-nordamericana i que mai cap dels seus alumnes hem pogut pas oblidar.

Deixeu-me recordar, també, —és just fer-ho— uns professors accidentals que un grup de l'Institut-Escola va poder tenir mercès a una excursió a Mallorca que feren en companyia de Maria dels Àngels Ferrer i Sensat, Ramon Aramon i Serra, i Lluís Solé i Sabarís. Aquests professors i idonis guies i excel·lents persones que el grup Puigmal trobà es deien Francesc de Borja Moll, Mossèn Salvador Galmés, Elvir Sans, Guillem Colom Casanoves i Guillem Colom i Ferrà. Mercès a ells la seva estança i la seva descoberta de l'illa fou anar de meravella a meravella. Contaríem i no acabariem. Les pedres de color de crosta de pa dorat, i que es diria finament brodades, de la Llotja i de la catedral, tan lluminosa, i de l'Almudaina, els patis renaixentistes i els vells carrers de la ciutat. Valldemossa i el testimoni d'uns fins arcs gòtics i d'una massissa capella a ple balcó

Postal dibuixada pel grup «Puigmal» en la seva excursió a Mallorca. Els símbols dels dos coloms i del moll són afectuoses al·lusions a G. Colom i Casasnovas, a G. Colom i Ferrà i a F. de B. Moll.

sobre un mar de blau de prússia impressionant de Miramar, Banyalbufar, Sòller, l'ascensió al Puig de l'Ofre, el Tòmbol d'Alcúdia, Formentor, la Pollença romana, Manacor, les Coves d'Artà i del Drac, el castell de Bellver... Aquesta excursió acabaria, després d'una breu estança a Eivissa on es trobarien amb un altre professor accidental d'excepció que es deia Isidor Macabich, per arribar a València on un altre grup els esperava. Era el «Miramar» amb uns professors que es deien Enric Bagué i Garriga i Irene Sunyer i Pi.

I ara deixeu-me transcriure uns versos involuntàriament profètics de Guillem Colom i Ferrà:

**El camí és llarg...
Tal vegada ens retrem,
més, així i tot, encara el triomf
[esperarem!]**

Són de la seva «La Cançó dels Joves». Era el mes de Maig del fatídic any 1936 i ara era el Poeta el qui ens feia com una gentil visita de retorn a la qual el nostre Puigmal havia fet a la dorada illa. Ells l'havien escoltat a Formentor amb una lliçó sobre «L'aportació mallorquina a la Literatura Catalana» i, ara, érem tots nosaltres els qui a l'aula de Rítmica li escoltàvem una antologia de la seva obra poètica i, en acabar, sota el nostre prec, ens cedia l'inestimable autògraf de la poesia que hem citat, autògraf que il·lusionadament publicariem, amb una petita i fina caricatura que En Puchades li havia fet, a la nostra revista ESCOLA. I ja no voldríem estendre més aquestes ratlles

d'aquests punts. Solament voldríem demanar en aquesta hora de represa —en aquesta hora que ja s'escau— del governament a l'illa del propi ensenyament, que es tingui ben present tot allò que la creació de l'Institut-Escola pel doctor Josep Estalella i Graells en el Principat significà i significa encara, sense oblidar-nos que va tenir —també cal confessar-ho— un gran i incansable braç dret que es deia Maria des Àngels Ferrer i Sensat. En algun lloc hem escrit que si bé aquesta institució és avui història, també és herència i testament per a tots els qui amb legitimitat i plenitud se'ls pot dir: «SENYORS, PENSAU QUE TOTS SOM CATALANS...» —i perdoneu-me que us i repeteixi la cita feta per Josep M. Llopart a Barcelona— com deia Jaume Cadell, lloctinent del Governador de Mallorca, a prop de Muro a la seva tropa formada per gent de Manacor, Felanitx, Lluçmajor, Porreres, Campos, Santanyí i Artà.

LLUIS SORRIBES I MAS

l'Església nostra

Anàlisis i propòsits per a un nou curs

EMMARCANT EL FET

El Bolletí Oficial del Bisbat, amb data de primer de Setembre, publicava amb tota meticulositat l'horari de la Setmana. Concretava uns objectius a aconseguir i tot això era introduït per una carta del bisbe: «Aquesta Setmana vol ser un espai de reflexió pastoral i de programació d'accions concretes que ens ajudi a encaminar degudament el curs 1979-80, a més d'un àmbit de convivència fraterna i alegre i de pregrària en comú». Però ja el número anterior proposava un avantprojecte.

La qual cosa vol dir que la Setmana s'ha elaborat amb detenció i que se n'esperava quelcom d'important. Per tal de començar amb bon peu i deixar les coses clares —sortint al pas de recels i interpretacions vàries— l'esmentada carta deixa molt clar que convoca i organitza la Setmana el Bisbe i Consell. D'aquests n'és la responsabilitat última. Al mateix temps aclareix que la convocatòria està «ben dirigida a tota la nostra Església».

Pareix que aquestes Setmanes al llindar del curs es van institucionalitzar: no fou la primera la d'enguany, ni serà l'última segons el calendari d'activitats diocesanes que s'acaba d'enviar a tots els preveres. També s'amplia el cercle dels assistents: ja no es tracta d'un grup de capellans més o menys amics, sinó d'una variada representació de tendències, caràcters, territoris, religiosos/es i laics.

Quan hom entrava al Seminari Nou, lloc de les trobades, rebia una carpeta verda que atorgava un cert aire de serietat a l'esdeveniment. Dins la carpeta, materials i informacions. I un full que donava compte dels responsables dels treballs a tots els nivells: direcció, secretaria, administració, coordinació de temes de reflexió, temes pastorals, pregària i esplai. Tot previst, doncs. Potser massa; puix l'humor com més espontani millor. No cal saber quan toca riure.

El personal elegit va dur endavant la Setmana i els qui tingueren més protagonisme foren els de la taula de reflexió. Com i amb quins criteris s'elegí el personal? Això romandrà per sempre en el misteri. D'altra banda semblava adequat i ningú posava en dubte que els organitzadors tenien tot el dret a triar. Però, si al cronista li assisteix el dret d'expressar-se lliurement, desitjaria que la base tingués una parauleta a dir. I

espera que no sigui massa agosarat el fet de transcriure uns comentaris que tenien el mateix comú denominador: a la taula de reflexió semblava translluir-se clarament el per què de la presència de cada un dels membres. No és que això sigui criticable, sinó simplement remarcable.

La crida episcopal fou notablement escoltada. Es matricularen 165 setmanistes a la sessió de dia i 148 a la de nit. Per bé que l'assistència sofrís alteracions ben visibles. De dia hi havia una presència majoritària de sacerdots diocesans (un centenar); de nit sobressurtien els seglars. La diferència entre una i altra sessió es féu aviat palesa. Mentre els primers parlaven de reconèixer els seglars i comptar amb ells, els de nit s'estranyaven que només se'ls reconegués i no en tenien prou que es comptàs amb ells. El mateix fet que la Setmana —com deia el programa— anàs dirigida als preveres de la Diòcesi i oberta als altres creients (religiosos/es i seglars) no els semblava gens afalagador. Qüestió d'esquemes mentals i prova que la doctrina tant repetida del fet que tots som Església encara no ha esdevingut quelcom d'instintiu.

La inauguració dels treballs la va fer D. Teodor. Alludí a la necessitat de situar-se tot emprant punts de referència exteriors a un mateix: com és l'home d'avui a Mallorca, com respon l'Església a les seves expectatives, com hauria de ser la nostra Diòcesi. Alhora marcà cinc pautes a tenir presents: realisme durant les tasques dels cinc dies i després; col·laboració de totes les forces eclesials; respectar la dinàmica i estil de l'Encarnació reconeixent les limitacions de l'Església; tenir present la perspectiva escatològica: res ni ningú és absolut fora de Déu.

EL POBLE MALLORQUÍ

L'eix dels temes de reflexió consistí a cercar d'estudiar la realitat del poble mallorquí per tal de saber quines respostes ha de donar l'Església. Qui ho dubta que aquest és el camí més lògic: mirar la realitat abans de cercar el remei. Tanmateix només en aquests darrers anys s'ha anat fent comú aquesta metodologia en el si de l'Església. Encara no fa gaire que hom donava receptes sense molestar-se prèviament a examinar els mals del pacient. Cal celebrar, doncs, que aquesta metodologia ja es donàs per suposada.

Una primera pregunta demanava que hom descrivís el poble o parròquia on treballava en els aspectes econòmics, polítics, culturals i religiosos. La veritat és que, exceptuant el darrer, l'anàlisi fou bastant pobre i no s'anà gaire més enllà del tòpic. S'ha de reconèixer amb tota humilitat que la gent d'Església no se'n desfà massa bé d'aquestes temàtiques. Per a enfrontar-se amb la realitat? Resultat d'una formació insuficient? Com sigui, és ben cert allò que deia un dels membres de la taula de reflexió després d'haver passat hores revisant les respostes. Normalment el capellà coneix persones, gent, en sap quelcom de la seva vida, també de les seves idees. Però no arriba a situar aquestes persones en els blocs a què pertanyen ni a calibrar quines forces mouen a l'interior de la societat. Possiblement caldria afegir: perquè no entra dins el seu horitzó aquesta perspectiva, tot i ser fonamental.

Una segona pregunta demanava les característiques generals del poble mallorquí avui. Es passà revista a l'economia (turisme, indústria, camp), la política i la religió. Es veu que els resultats d'aquestes anàlisis tampoc resultaren gaire originals, però el fet que s'emetessin uns judicis poc escoltats en Assemblees d'aquesta mena ja convé valorar-ho degudament. Admetre que la burgesia té poca cultura, escassa tradició i cap consciència de poble, ja és un pas vers la comprensió de Mallorca. I el mateix cal dir en reconèixer que minva la confiança en el turisme; que cal diversificar les fonts de riquesa (camp, indústria...); que la major part de la població és de dretes; que gairebé tots els partits són sucursalistes car duen sigles castellanes.

En aturar l'atenció sobre el tema religiós es constataren un parell de veritats del nostre temps i que afecten la nostra Diòcesi. Es féu palès que l'anticlericalisme de temps enrera es va esvaint, però a canvi s'estén la indiferència i una postura anti-Església en el seu aspecte institucional. Això entre els mateixos creients. S'admeté la solidesa de la fe de la gent mallorquina, tot matisant que els pobles del pla són més religiosos que els de muntanya i els industrialitzats. També es constatà un avanç respecte del compromís —en contraposició a una religió excessivament sacramentalista— des del Vaticà II. L'abstenimentisme de la joventut i la classe

obrero formaren igualment part de les evidències verificades en els grups i la posta en comú.

CONCLUSIONS I OBJECTIUS

Les conclusions pretenien de sintetitzar en poques paraules les anàlisis i propòsits que s'anaven esbossant al llarg de la Setmana. Tasca difícil. En principi gairebé impossible. Les múltiples vivències i matisos dialogats en els vint grups de treball malament es podien condensar en un fol i mig. I passà el que era irremeiable: formulacions genèriques, globals, amb les quals s'ha d'estar necessàriament d'acord —de fet s'aprovaren per immensa majoria— però en les quals hom no s'hi veu reflexat.

En aquest sentit aquest cronista esperava un major esforç d'integració per part de la taula. Posem uns exemples. ¿Per què no es podia assumir, en parlar del diàleg, la suggerència que el pluralisme no ha de consistir en fer el que hom troba en el seu redol, sinó en confrontar les idees i actituds per arribar a una síntesi superior? ¿Per què no esmentar la pastoral de confirmacions en referir-se als joves? Quan és l'única gran oportunitat de contacte amb ells ja institucionalitzada. Després de l'entusiasta explosió inicial respecte a aquest punt sembla que ara ja no se'n vol ni parlar. Deu ser perquè la realitat no és gens engrescadora...

La línia pastoral a seguir —diuen les conclusions— consisteix a deixar la pastoral de cristiandat, preocupada

per a la distribució de sagraments principalment, per passar a una pastoral evangelitzadora. Ara bé, les exigències pastorals d'aquesta línia es concreten en la superació del concepte territorial de parròquia com a propietat privada, en una major integració dels religiosos/es a la Diòcesi, en la comunió de béns entre comunitats riques i pobres, i en la planificació conjunta. O sigui que quasi tot fa referència a l'Església de portes endins. ¿No es constata aquí una certa contradicció? I és que és d'alabar el propòsit d'una pastoral més incisiva i evangelitzadora... però si l'agent de pastoral dedica la major part de les seves hores a una tasca de cristiandat (sagraments, culte, catequesi) ¿no serà massa demanar que de cop i resposta canviï les estructures mentals i es dediqui preferentment als allunyats, als indiferents o a ambients que viuen pràcticament al marge de l'Església? Cal apuntar a l'ideal sense perdre de vista les dificultats. Altrament la decepció és més grossa.

Quan arribà el torn als objectius els grups insistiren que calia parlar dels recursos, mètode i itinerari per dur-los a terme. Hom s'adonava que se n'havien formulat tants d'objectius en situacions semblants i amb resultats pràctics tan minsos... Es redactaren unes notes addicionals per tal que els objectius no es quedassin només sobre el paper. Deien que el Consell episcopal, les Delegacions

afectades, els arxiprestats, parròquies i altres institucions posassin els mitjans oportuns per fer operatives les conclusions. També es feia referència a revisions periòdiques.

Simpomàtic que inicialment només es parlàs del Consell episcopal com a garantitzador i després s'hi afegissin altres institucions. Ganes de compartir el triomf? Por de suportar tot sol el fracàs? El mateix bisbe parlà sovint del realisme pastoral i no centrà el fruit de la Setmana en les conclusions, sinó en el conjunt del treball fet.

Com sigui, també és de justícia dir que ara, amb més perspectiva, sembla que es fa un esforç seriós per tal que aquesta vegada els bons propòsits es converteixin en bones realitats. Tot i que certes conclusions són inverificables per massa amples: passar d'una pastoral de cristiandat a una pastoral evangelitzadora! I que d'altres, concretíssimes, tenen les màximes possibilitats de romandre incompletes: «reduir l'excessiva i rutinària celebració de l'Eucaristia; descobrir altres formes de celebració i pregària».

PUNT FINAL

Podríem parlar encara de moltes altres coses, però aquest escrit es faria massa llarg. Així és que basti amb unes al·lusions telegràfiques. A part dels temes de reflexió també se'n tractaren altres de tipus més pastoral: l'Església a les escoles estatals, la formació permanent del clergat, Consells parroquials de pastoral, Mallorca i el Tercer Món, i les catequesis prematrimonials. Malgrat llur pes específic, tingueren poca incidència en l'Assemblea, que necessitava el temps per als temes de reflexió.

Els qui no assistiren també gaudiren de moments de protagonisme. El Bisbe fou interpellat sobre el particular i respongué que, de totes maneres, s'havia de fer camí. Quant a les celebracions, es detectà un cert absentisme, tal volta per motius pràctics (eren al vespre, en acabar la jornada). Les reaccions foren variades. Des d'aquells que les veien com un intent de posar-se al dia fins als qui pensaven que havien equivocat el destinatari, car eren per adolescents.

A remarcar també el fet que la llengua emprada no fou problema en cap moment. Tot en català: treballs, ponències, textos, celebracions. En aquest punt sí que es constatà un gran progrés respecte de la Setmana de Pastoral Urbana celebrada fa dos anys, en la qual hi hagué vacil·lacions, contradiccions i protestes. Clar, això no significa que tots els assistents tinguin la qüestió resolta i que a la seva parròquia —que no és propietat privada, recorden les conclusions— facin el que els dicti llur particular manera d'entendre l'encarnació en el poble.

MANUEL SOLER PALA

Un homenatge montuïrer als cossiers i al mestre fabioler Joan «Niu»

Quan hom veu ballar els cossiers de seguida endevina que el poble que els balla és un poble que s'ha anat fent a força de pegar bots. Vull dir que, veient els cossiers en són una epifania.

Conec poques places tan costerudes com la de Montuiri, però tampoc en conec cap de tan estimada. Enmig de plaça, cada any per sant Bartomeu, s'hi esdevé el miracle: hi suren altra vegada les velles arrels de «les tres creus». Hi ballen els cossiers. I, mentre els cossiers sien enmig de plaça tenim el futur assegurat. Montuiri seguirà essent.

El diumenge(14 d'octubre, els cossiers ballaren just davall el llanterer de la parròquia; i en Joan Miralles, com un quaresmer zelós i abrandat, féu el parlament damunt la trona. Per uns moments la parròquia va esser plaça. I és que també la nostra plaça sense el campanar seria setmesona.

Es tractava de fer un homenatge popular al mestre fabioler, l'amo En Joan Grimalt i Pocoví, «Niu», que fa cinquanta-sis anys que està al capdavant dels cossiers. Al creuer de la parròquia, entre mocadors i alfabetuera, hi feren rotlada cinquanta anys de Montuiri. Va esser un poc un mati de Pasqua, quan a la processó del botet, les dues generacions, Mare i Fill, fan l'encontrada.

Amb tot, el que ens arribava més endins no era el fabioler, ni les cabrioles màgiques dels set dansadors. Ens enganñariem, perquè de dansadors n'hi havia un milenar, davall les voltes parroquials. Quan ballen els cossiers, balla Montuiri.

Un poble és, alhora, arrels i futur. Per això, de Montuiri, els cossiers en són meitat memòria i meitat utopia. Per entendre-ho cal esser meitat lluitadors i meitat poetes. Ara bé, no em digueu que els montuïrers no en tinguem prou de les dues coses! N'estic ben segur: al fons de cada montuïrer hi ha la sensibilitat de la «dama», i l'embranchada de l'home del picarol. Això seria l'explicació natural del miracle. També hi ha el perill: si perdem la poesia i la capacitat de lluita, perdem l'ànima de «les tres creus». Vull dir que haurem segregat els cossiers.

Al fons, però, som ben optimista: els joves de la vila ens ho estimam fins ben endins. I això n'és la millor garantia.

RAFEL HORRACH I LLABRÉS

TEXT DEL PARLAMENT

Senyores, senyors: Crec que tots podem estar d'acord en que avui és un dia d'especial significació per a la nostra vila, i això per partida doble. Retem avui un homenatge als cossiers, als nostres cossiers, i al darrer fabioler, mestre Joan «Niu», tots els quals, any darrere any, vénen essent l'ànima de les festes majors d'aquest poble.

En Joan Grimalt i Pocoví, «mestre Niu» —per dir-ho aviat— nasqué a Montuiri; dia 28 de gener del 1907. Son pare, en Sebastià Grimalt i Oliver, era de Ciutat, i sa mare, na Joana Aina Pocoví i Mayo! «Xiva», va ésser una glosadora montuïrera d'una certa anomenada. De petit anà a escola, els vespres, amb mestre Peré Antoni «Canet», mestre Gregori «Sastró» i mestre Miquel «Rua». A més de fabioler i de músic de la banda local, ha tocat diversos oficis: porqueret, jardiner, pagès, carboner, tallador de pins, marjador, picapedrer, empeltador, etc. I, amb tot això, encara tengué temps de casar-se, amb Na Maria Munar i Fullana, amb qui ha tengut tres fills i una filla. Mestre Joan, però, encara té una altra afecció, que ja li ve de nissaga, i és la verera de glosar. Aquesta dèria l'ha duit a ser autor de moltes cançons, unes de picat i d'altres humorístiques. Totes elles expressen, ben clarament, el bon humor i trempança de què gaudeix, encara avui, el nostre personatge. A més, vull fer menció de l'amistat sincera que uní l'homenatjat amb en Peré Capellà «Mingo Revulgo», del qual, recordem-ho, el pròxim desembre haurem de commemorar el 25è aniversari de la seva mort.

I ara, no puc estar-me sense parlar una mica sobre com va ser que en «Niu» esdevengué mestre fabioler. Tenia només vuit anys, encara no feia l'altura d'un ca

Libreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

nanell, quan començà a aprendre les tonades dels balls, gràcies a que el seu veïnat era mestre Pere Antoni «Canet», qui era mestre de cossiers. Anys més tard, quan en tenia devers tretze, ja passà a ser ballador. Després, tot guardant porcs, per devers ses Rotes confeccionà un fobioler, que meresqué l'aprovació entusiasta del mestre fobioler «Pallusco». Quan se va fer necessari un nou fobioler li dugueren un tambor i un fobioler a San Comelles, on feia de jardiner. Tot entusiasmat s'aficà dins un molinet, per no destorbar el bestiar i el germà proïsme, i allà dedins s'hi estigué, trurriturí, patapim-patapim, fins que morros, lleu i mans li arribaren a fer fumet. Vet aquí com aquell molinet va fer el paper de conservatori. Al cap d'una setmana, quan ja tenia cap i còrpora sadolls d'aquella primitiva música, ja tenia la suficient traça per a tocar. Es veu que encara era un mestre una mica «gòtic», com a ell mateix li agrada de dir, però amb el temps l'experiència i la vocació farien la resta. És d'aquesta manera que el nostre homenatjat entrà en aquell molí com a «Niu» rònec i en sortí com a mestre Joan «Niu». I és així també que Montuiri passà a tenir fobioler per a més de mitja centúria més. Ara, després d'uns anys en què semblava que els cossiers passarien a la història, després de mestre «Niu», torna a haver-hi almanco un jove abrinat i ple d'aquest entusiasme i santa caparrudesa montuiera, que sembla demostrar que de nou s'és produït el miracle. De nou tornam a tenir fobioler. Que sigui per a molts d'anys.

I vull dir que hem de desitjar que sigui per a molts d'anys, perquè els cossiers no són, només, com pot semblar a qualcú, els balladors d'unes danses més o menys antigues, folklòriques i, si fa no fa, fins i tot anacròniques i, per tant, pròpies tan sols de l'antigüesa. No, no és així. En realitat, les danses dels cossiers, com diuen d'un famós club de futbol, d'allà deçà la mar, són alguna cosa més que unes simples danses. I és que per a qualsevol montuier els cossiers són el símbol, l'essència, l'expressió mteixa del nostre poble. És per això que és important que els cossiers es conservin. Perquè són, encara avui, el símbol vivent que dona identitat pròpia i personalitat acusada a la nostra comunitat. I com a grup en moviment, creador de moltes i diverses figures, de bellesa certament no dubtosa, signifiquen l'esperit del poble que, part damunt partidismes, tendeix tanmateix al dinamisme i al progrés, però també a la conservació dels

signes de les nostres arrels populars i tradicionals. I és que, en definitiva, quan els cossiers ballen no són solament ells qui s'expressen dinàmicament en forma de figures, sinó que és Montuiri mateix qui es posa en moviment i s'expressa tal com és.

Voldria, però, cridar l'atenció sobre alguns fets, sobre alguns perills, que sembla que amenacen aquestes danses. Em referesc a una certa tendència a no tenir massa en compte certes particularitats tradicionals. Convé recordar, perquè de vegades som una mica desmemoriats, que els cossiers sempre hn estat set, sis cossiers i una dama, i que de sempre qui els volia veure actuar havia de venir a Montuiri, i això, encara, en certs dies assenyalats: per la Mare de Déu d'agost, i per Sant Bartomeu i la seva vispera. Convé fixar l'atenció, a més, en què els cossiers d'un poble del costat a punt estigueren d'anar-se'n en orris pel fet d'haver-se convertit desmesuradament en tracte de negoci de cara al turisme, aquest muntatge turístic que tot i que dona tantes pessetes no acostuma tenir com a norma el bon gust, respecte i consideració cap a les formes culturals pròpies del país. No vull dir, però, amb això, que els cossiers no puguin desplaçar-se fora de la vila, però crec que hauria d'ésser només en qualitat d'allò que són: com a ambaixadors culturals del nostre poble, perquè aquests en són, no ho oblidem, la representació viva, i és lògic i necessari que aquesta representació sigui sempre digna i decididament conscient del seu paper i responsabilitat.

Vuill acabar donant les gràcies a tots els homenatjats per haver complit amb el vostre deure de montuierers, sense aturall, des de fa tants d'anys, amb tant d'entusiasme. Voldria que véssiu en les meves paraules, el testimoni d'agraïment de tot el poble, d'un poble que a pesar sisteix amb tota l'ànima a morir. Gràcies, per tant, cossiers, cossiers i dames, animadors de les nostres festes amb els vostres vestits, colors, joies, bots i galandencs, i aroma d'alfabaguera. Gràcies, dimonis, contrapunt malignament divertit i de corredissa infatigable. Gràcies, en fi, mestre «Niu», i a tots en general, per haver-nos recordat qui som i com som i com volem ésser per a sempre. He dit.

JOAN MIRALLES I MONSERRAT
A Mallorca, 12 d'octubre del 1979

Correu

«Lluc» i el PSM

Dia 8 de novembre ha aparegut a «Balears», pàg. 8, una carta de Joan Salvà i Campins sobre una nota afegida per la redacció de LLUC (n.º 686), al sumari, just devora el títol de l'article de J.F. Conrado. L'autor de la carta indica que mai havia sortit una nota semblant a la vora d'altres articles i que més avall es repeteix la mateixa nota amb un caràcter general per a totes les col.laboracions de LLUC. Relaciona aquest fet insòlit amb la fòbia d'OCB i LLUC contra UCD, l'exclusiva del PSM a la revista i la dictadura centralista de Barcelona.

L'article de J.F. Conrado em fou entregat per Gabriel Janer Manila, coordinador del darrer número de la nostra revista; duia per títol «El por qué del decreto de

Conjunt dels tocadors de fobioler, xeremies, cossiers i dimoni de Montuiri

bilingüisme» i era redactat en castellà. Jo el vaig traduir, li vaig canviar el títol (mea culpa!) per un de més assèptit i concordant amb la línia ideològica de **LLUC**: **El reial Decret per a l'ensenyament de la nostra llengua**; i també —tenc l'original just davant— en lloc d'enflocar el qualificatiu d'humanistes als escriptors en llengua catalana Anselm Turmeda i Sant Vicenç Ferrer, vaig transcriure simplement «escriptors» per evitar una «badada» del Conseller de Cultura.

Endemés a l'original hi havia unes tatzadures en llapis —no sé de qui— sobre set línies que eren una invectiva contra «el pretendido pancatalanismo (Països catalans)». Doncs bé, m'arribà una nota de l'autor urgint-me que aquest atac als Països Catalans (vegeu **LLUC**, n.º 686, p. 8) havia de quedar redactat tal com podeu llegir. J.F. Conrado publicà en castellà aquest article a «Diario de Mallorca» abans que sortís la revista **LLUC**. Per això qualcú —que no és del PSM— em digué que més valia no publicar l'article...

La nota que ha fet enfadar el Sr. Salvà

fou motivada certament per aquest atac als Països Catalans (ben pròpia d'UCD que a la seva propaganda afirmava rotundament: «No en lo político a los Países Catalanes»). **LLUC**, ho saben els nostres lectors, creu en els Països Catalans més que UCD en el pancastellanisme i en el bilingüisme de les Illes. Creim que la nostra llengua pròpia és la catalana; l'altra és imposada per circumstàncies polítiques després d'una derrota militar. Repassau els nostres Editorials que no poden ser trencats per una col·laboració. Per això precisament es posà la nota que discutim.

Segonament la redacció de **LLUC**, per motius històrics i científics, rebutja les afirmacions de J.F. Conrado al segon paràgraf. La llengua catalana des de 1229 fou imposada a Mallorca sí per una conquesta militar, peprò també i tot seguit per uns repobladors, majoritàriament catalans, que són el fonament del poble actual de Mallorca. El «poble mallorquí» islàmic o pre-islàmic (per ventura talaibòtic?!) no va sofrir (pobret!) la incorporació gradual al món cristià i a la cultura occi-

dental, i va assumir la llengua dels conquistadors com imagina el Sr. Conrado. La història és una altra.

Quant a la valoració del «decreto de bilingüisme», llegiu l'Editorial del número esmentat a la plana 2.

Finalment, diré que a **LLUC** són benvinguts articles de molta gent que no pertanyem al PSM, que no demanam prèviament cap «plàcet» a Barcelona; abans sí que havíem d'anar ben alerta a desagradar a Madrid (UCD ha de demanar «plàcets» cada punt a Madrid i ha d'acceptar a les illes un diputat foraster... com a càstig per haver-se declarada nacionalista a les Illes). Això sí **LLUC** té una línia ideològica que vol mantenir, i que és clarament nacionalista perquè creim que aquest és el millor servei que podem prestar a la reconstrucció del nostre país, tasca que voldríem que fos el més unitari possible, sense exclussivismes, però sense renúncies al que creim que és la vertadera configuració cultural, nacional i històrica de les Illes.

PERE LLABRÉS

LLUC

sempre
al servei
de la nostra cultura

Al número pròxim: **Els Països Catalans, ara en el 750.è aniversari de la Conquesta de Mallorca**

**La seva llibreta
o talonari de "la Caixa"
són diners a l'instant
a tot Catalunya,
Balears i Madrid.**

Més de 550 Oficines al seu servei.

**CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"**

OBRA CULTURAL BALEAR

**Ara més que mai
per a l'ensenyament
de la nostra llengua**

FEIS-VOS-NE SOCI

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca